

Universitätsbibliothek Wuppertal

Diomedis Doctissimi Ac Diligentissimi Lingvae Latinae Perscrvtatoris De Arte Grammatica Opvs Vtilissimvm

Diomedes <Grammaticus>

Impressum Venetiis, Anno Domini no/stri Iesu christi.
M.CCCCLXXXV. Die uero. xii. mensis Iuni.

Capri vetvissimi ac illvstris grammatici de orto
graphia et Latintate verborvm liber incipit.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-457](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-457)

foemininis i. ra desinentibus similia sunt ut scriptura: pictura: armatura. Est quādo desinunt in. um. uel in. or. ut factum: labor: in. o. desinentia omnia uerba actiuorum regulā seruant in. or. uero passiuorum de quorū speciebus in libris in quos de uerbo scripsimus latius desertum inuenies.

CAPRI VETVSTISSIMI AC ILLUSTRIS GRAMMATICI DE ORTOGRAPHIA ET LATINITATE VERBORVM LIBER INCIPIT.

AECuia quo ducit dicemus: non ubi. Cato descendit nō discedit. & iter/rogamus quo uel qua hora solet ire foras: & esse foris. iacti in litus dicamus: delati in portum: introimus uel irrumpimus: intus sumus. Vado ad grammaticum uel ad medicum. disco apud istos dicendum: improfudum nummi uel in archam conduntur: & inuehor & iocor in macrum in manus incidit inimicus: & i manus aquas pascimus. Veteres autem manibus pedibusq; aquam dixerūt in mentē uenit: nō in mēte. oblitus ne scis nostri. nō nos Veteres tamē & hoc modo dixere. & i uideo tibi diuitiis: nō diuitias comessor & comesta uti dicas messor messorum messorum scribes. Cella pinaria nō penuria dicendū. praecoca dicendū precoria deridendū: pepararia mola dicendū non est. sed piperaria. Thesaurū dicendū est & thesaurus. misertus mei p genitiuū dicit: & accusatiuū miseratus me. pecto caput non pectino: & pexum nō pectinatū: sic pexi me met & pectā cras: sic nexi a necto & ructo & nauleo dicendū quauis quidā ueteres dixerūt ructor & nauleor. nō egeo nō eges non eget dicimus nō autē egeor ris tur. dico me uicturū nō uinciturū & picturum non picturū: fido mihi & confido tibi & fidimus non confidimus nobis: sic fidere media syllaba correpta. Nā si esset fideo & rideo tepeo faceret ridere fidere tepere. Sordet acer calet floret tabet squalet splendet uiget aret: hęc. pfecta sūt: at icepriua sordescit acescit calescit florescit squalescit splendet uigescit. aret scit sufragor nō sufrago: & sic sufragatus sum uon sufragauit. Euentura mihi praesago: is. it. nos praesagimus uos praesagitis illi praesagunt. Hic pecten rien uel ren lien. sic tiben fidicē liricen dicendū preses praesidis: ambos & duos actiūo ambo: & duo nominatiuo. Acer: iermus: ifirmus: faciūt pluralē acris: iermi: ifirmi. at acris: iermis: ifirmis faciūt pluralē acres: iermes: ifirmes: sed hilarus hilari facit: hilari hilares. Nostri nostrorū nostrū. uenit anos sic uestri uestrorū. uenit auos Vas uasis facit: nō uasibus: & uasorū uasis genitiuus significat: odeo mulea serapea iscea mausolia caducēda dicendū nō est. nō sorbo sed sorbeo nec sorpsi: sed sorbui sic & absorbui nō absorpsi: ut Lucanus: coactus nō coctus dicendū: abscondi nō abscondi. sic nō abscondus sed absconditus dicendū alter de duobus. unus ex pluribus uel tribus dicendū descendī i solui maius nō in maiore. fruitus sum illa re ueteres dixerūt: fruitus nos illā rem: somnio dicendū nō somnior & somniaui nō sumniatus sum. Græca noīa ut phirne. phalāx. phronimus phalera. p. p. & h. latina ut facile p. f. scribenda sūt. Sine. n. scribēda sūt milies cēties. decies. quoties. toties scribunt p. d. qd dicit qd facis. cū nomē erit p. t. aut uerbū ubi fuerit scribit ut i quio: is: it: eo is it & aduerbiū numeri quot. tot. & monoptotō: ut lacte. Negat illud nomen qdā muta posse finire & ideo dicūt lacte esse nō lacta aut lac. Ad praepositio p. d. at cōiunctio p. t. scribi dēt. Exul cū addita. l. scribēdū ē. atymologia: causa a solo qd uertit. Formosus. sine. n. scribit ab atymo qd est forina. Nactus enī punū. n. scribēdū nanciscor duobus. Quid qd i priore syllaba. c. littera scribit quoniā. d. diuidit inter duas uoces: sicut quāq; prior enim habere debet nō. m. ne similiter duas esse uoces ostēdat. atq; careat. n. similiter alioqui. haud dolo sic recte scribit & n. d. iter duas uocales esse debet: quod si consonās sequit. d. addi nō debet ut haustio narro: narratio p duo. rr. querela: loquelā p. l. simplex. mas. erit i positione: indiminutione masculinus: Non ut quidā putant.

mascellus: p nomen nostrū ac uestrū si scriptura diuidēda sit: s: littera posteriori syllabæ applicari debet: quoniā sequēs. s. littera. t. muta est sicut maiestas. scribas stas. i deductio ne uocis esse debet non tas sic in similibus. Tunc tēporis aduerbiū tum ordinis est: nunc uero est & cum modo præteriti temporis est: ideo dicendum est: modo scripsi modo feci nō modo seribo: modo facio: quāuis qdam ueteres in præsentia putauerūt. Circiter ad nu/ merū refert. circum ad locū: circa ad tēpus quod est. ergo dicemus circūisse urbē: non circāisse. Superest restat significat supat. n. ut superāt capite & crinibus altis. Itē egressi superant fossas: trāseunt significat. Casus superauerat omnes pro euaserat. Captæ supera uimus urbi: pro superuimus: superēt quibus hoc neptune dedisti: p uincāt: amissa solus palma superabat accessus pro restabat. Spectare per. s. expectare p. x. Demitto ē deorsū mitto dismitto non dicas. Fidus amicus erit: famulum fidelem dicit. Coram illo dicen/ dum est non palam illo: nam palam ad multos refertur palam de multis factum est. ha/ bet significationem etiam si hoc ueteres uariauerūt. Cognoscimus ignora & in uisa: agno scimus quæ nobis exciderant. Illius similis: ad mores refert. illi similis. aduultū. Clypeū

Clisum ornamentum dices. Versus pagina dicitur. Versus participiū a uerbo uertor. Alias temporis aduerbium quod græci . Cilo est angusto capite cui hoc cō tingit in partu: Chilo dicitur modum labiorum excedēs. Collactaneus est eisdē mānus educatus: Collacteus est qui uno eodēq; lacte educatus est. Lacteus qui lacte alit lactās qui decipit. lactās qui lacte habundat: ut lactantis ficus. lucilius lactantia coacta cū mele bibi. lactea candida sūt ut lactea laudat brachia dicit horatius. Suscipimus: ad animū & ad mentē refertur: ut susceptū perfice munus: suscipimus corpore: ut suscipiunt famulæ colapsaq; membra: suscipimus aliquem uenientem. Accidere aliquid aduersi: cōtingere aliquid pulchri dicit. Quādudum interrogantis: iam dudum respondentis: Calcs dicē/ dum ubi maceria est per. s. c. at cum pedis calx per. x. mihi dtūs. mi. uocatiuus ē Inuidus qui inuidet: inuidiosus qui inuidiam sustinet. Terga hominis sunt tamen tergum singu/ lariter facit. Quadrupedū erit tergus: pluralis tergora. i. coria: Tergus quoq; iuenio dici & esse eius plurale tergora. Noctu temporis est aduerbium nocte nomē ē noctu dicimus cenauī. hac nocte nihil breuius. Commoda. i. accōmoda. Oliua arbor est. olea foetus ole um liquor. Felmina est ubi abundant. Crura sanguine. plemina cum in manibus uel in pedibus Callosi sūt sulci. Vortex fluminis ē uertex capitis. Pauperies dānū ē pauptas ip/ sa cōditio. Foedus sancitur religione: at sponsio Pcena est Māmas esse hōinis scito: at pe/ cudis ubera. Bucius ipse canor: sed bucina erit tuba qua signū dat bucinator: A patria pa triū dices. a patre paternus ē: precor psperat: iprecor tetra. Dū manat sanguis est: effusus uero cruor erit. Sumimus ipsa: accipimus ab alio: sic cum dabimus dicendum est accipe cum promittimus ipsi tollere: dicēdum est sume. Pone loci aduerbiū ē post tēporis: post secus omnino nihil est. Barbā hominū barbas pecudū dices: Vultus mutat. facies per/ manet. Mcestum animo tristē aspectu dices. Calua uocatur passaniē: uel canō: licet Cæ lius & Varro Caluariam dicant: nam Caluarie plurale ē: Caluæ uero ossa quæ sūt & sin gulariter Calua. Protēus p. e. aduerbium locale ē. i. porrotenus: ua cū ptenus utraq; tel/ lus una foret. Protinus p. i. aduerbiū ē tēporale. i. statī protinus æneas celeri certare sagit ta. Quatenus p. e. aduerbium ē quatinus p. i. cōiunctio causalis ut si dicas quatinus hoc sine plagis non facis en tibi plagas aduerbiū: Quatēus aut tēporis aut loci: tēporis cum dices quatenus hos mores exercebis loci cū dicimus q̄tinus ibimus in unum māducare? Buxus arbor erit: buxū aut materia ipsa Hic malus nauis ē hęc malus furgifera Pomeria muroꝝ pennas auium dicimus Laserpitium florē aut Caulū laser aiūt Exprobat q come morat quæ præstitit Opprobat q opprobrium dicit hoc est uitium Scorpio bellica res est

at scorpis animal est. Adulescens nomē est adulescētes participium. Primo pedato nō
pidato dicēdū est. Nequidem fieri potest non est dicendū : sed ne fieri quidem potest: ut
distinctum sit. Vir pretorius & quæstorius non prætoritius & quæstoritius dicendū. Pul
chra liburna dicendum non pulchra liburnia. Ve dtūs & actūs seq debent ut ue populo
maurorū & ue populū maug. Salmenta pferre ne tineas quia latinum est. Duo tanta ac
tria tanta: duplū ac triplum in usu ueteres habuerūt. Omne animal pecus præter homi
nem uocatū est. Mox aliā ordibo tellam & ordiar tellā utroque modo dixere. Hic culeus
hic pluteus: succus: cuneus: laqueus: postes: margo: ueper uel uepres masculina sunt: hic
cardo hic axis. Modius: sextarius: congius: orbis: gladius: sanguis: uenter: aqualicalas:
hic uectis: flos: ros: pons: hoc lutū atque macellum singulari exire memēto: licet Ennius
ista macella dicat: & Cæsar lutea. Recte dices. hæc retia pluraliter reciiculū & reciacula
usurpandū. Oīa noīa in .is. finita masculina sūt: ut hic finis: crinis: cinis amnis: anguis.
Hic radius non radium dicendum. Ille sal aspersus musag est nō hoc sal uel hæ sales: sed
hic sal erit. quidē dicimus hii sales pluraliter Vrbانيتates alicuius. Hic puluinus molis
idest puluillis. idem refertur: ad psonam masculini generis: est etiam in plurali numero
ut idem lopus & idem lupi. Idem correpte neutri ad rem refertur: ut idem scannum: &
idem rus. Mi paula & mi emiliā dicendū non est: quia mi masculini generis: est & pro
nomen: etiam ortus a prima positione meus: sed dicitur mea paula & mea emilia. O meū
caput o meumq; brachium: Nec non & ille solceismus: ubi dicier audis omnibus maior
& melior animi. Cum syneresis omnis alter ubi est fiat. prælatio uero ubi plures sunt: Et
go illustrior astris sol omnibus aut dies cunctoz illustrissimus est. Similiter multo est hic
dignior illo: dignissimus illoz dicendū est. sic potior. e: duobus potissimus omniū. Pri
mus ex multis: prior ex duobus dicitur: Mustatius siue mustatiū nō ad gūs referendū est
quia hoc potius sit aut illud. Cū per se nihil sit: sed sic plane est mustatius panis: recte
dicimus & mustatiū librū: sic militis puer gallearius recte dicitur: Nam gallearia soloe
isimus est. Hoc cerebrū. nam qui cereber dicunt sine cerebro uiuunt. Respondi nihil est
respondit dic ciceroni. Bargena nō bargina genus cui barbaricū est. Vasa ista uinaria sūt
Vinariaq; cella uulgus adhuc retinet de prisca recta loquela. Sobrius per .i. non p.e. scri
bendū. Sed i non secus te: sed secundū te dicendū. Ludos aliquem egregios fecisse dices
non dedisse. Vir ducit mulier nubit: quia pallio obnubuit caput suū genasq;. Induxit p
decepit: seduxit non dicitur cum significamus in aliam partē duxit: ut seduxit foras.
Patre matre quis cognato fratre sorore: non opidus caret ac nūmis: Nongētos non no
centos dicendū: ab noue nonaginta non nonacentā: & nonagines castigauit me uti di
cas non corripuit me. hic Ianius nomen est. Verbū autē Ianiō asat. dixerunt tamen & ue
teres Ianiō in noīe. Rostra sunt. nā pro rostris dicit ante rostra significat ut promuris sic
errant qui proscenia appellant. idest carnā operosā officinā & aduersā concaueque apud
græcos de fronde ornatus. Vmberq; causa fiebant: scænæq; dicebant. Vnde rectius pul
pita proscenia quæ ante scænā sunt appellabant ut ueteres in eunt pscenia ludi. in uer
lis armis pugnasse gladiatores non est dicendū. Sed uerlis: idest transmurtatis. Sic nō
in uerlis pannis agitasse aurigas: sed uerlis. Balneæ dic lauant: nō lauātur: ad homines
utroq; modo: possunt dici: quadrigas: trigas: & bigas. pluraliter effert. Antenas quoq;
non aliter apud ueteres declinatā nisi numero plurali. Carcer masculini generis nō nisi
singulariter dicit in quo homines. Coercentur. pluraliter uero carceres unde currus effū
dunt. Participium a nomine tripliciter discernit. Cōparatione: declinatiōe: significatiōe
numeri & noīa cōmunia sunt. Sedes: spes: clades: labes: res. Frequentatiua uerba ex hoc
nota sunt ut cænitō: pranlito: lectito: dictō: dictito: cursito: nectito: & ito: ibitoq;. Cum

degenere alicuius generis nominis ambigis pluralem consule numerum : ut puta si quæ/
ras hic partus sit aut hoc partum plurali numero faciat hæc parta : nec recipiat hi partu
manifestū est genus: cōfessua fit uox duplici uoce. abnutia ut nō nollo: ostendo. n. me
uelle. & nō nescio q̄ tibi uita est: & nō nūq̄ prandeo & nec nō est libera res mihi. Rumigat
nihil est: sed ruminat & ruminō. delibuit dicit unguēto nō dilibuit: laquearia nō lacuna/
ria. Lintea mercatur dicit.

Litterā nulla uox latina a seiscit. Ideoq; insultabis gloriam dicimus. Subdio legi/
mus audiuius: pro quo subiūgebant ueteres & dicebant subdio cælo. Martulus
a marte non marculus: sceua fames non famis dicendū est. Filicem non scelicem
dicendū. Vnde & filicata opera priores dixerūt celata: unde & filix quā ita credo dictā q̄
sit minus scelix aruis pollenta nō pullēta dicēdū est. Fictū rationis est fixū uetustatis: ut
pingo pictū: sic fingo fictū participaliter facit. Gobius piscis nō nūq̄ gobio legit̄. Turpi/
tudo nō turpido. Nequā nō malū significat sed in utilē: & est aprōto ut frugi Venfica. n.
habet q̄a non est sine uento. iā super dicendū est nā nihil est ia. Itē non iamus sed eamus.
Montuosā italiā siue sardinā memorato. Scripula nō scribula dicēdū. Tinguere nō tin/
gere dicēdū. Quoniā est uerbū tinguois: it. Ingenii pfer: sicut. officii q̄a nullus a recto
calu est gtūs. In ciliciā nō in siliciā dicendū q̄a nulq̄: sine. n. pronūtiat̄. Audacter suplati
nū: est: se audaciter melius est q̄a noīa in. x. littera terminata in aduerbiis. iter assumūt ut
atrox atrociter. Ferox ferociter: uelox uelociter: stlataris sine. c. littera scribēdū est. Astla/
ta rate pyrratica Stelbonē dicitō ad similitudinē stellar.

AGRAETIVS DE ORTHOGRAPHIA ET PRO/ PRIETATE ET DIFFERENTIA SERMONIS.

Omino meo Enchieirio Episcopo Agrætius salutem dicit. Libellum capri
de orthographia misisti mihi : hæc quoque res præposito tuo moribusq;
tuis congrua est: ut quia sed nos in huiusce uitæ actibus corrigere uis: eti/
am in scribendis studiis emendares: Nihil ergo quod in nobis est alienum
acastigatione tua credis: omnia nostra & quæ dictu parua sunt : sollicita
indagerimaris: a uiuendo ad scribēdū ab animo ad manū a corde ad articulū puenis: hoc
est uere sūmū sacerdotē dei esse: cōmissos sibi homines ut ipsi dicitis & secundū spiritum
imbuere: & secundū litteram perducere: huic ego Capri libello de ortagraphia & proprie
tate ac differentia sermonū. quedam addicienda subieci. Non quod Virtantæ peritiæ
aliquid prætermiserit : Cū tam multis præsertim litterarū operibus celebratur : qui in
commendando etiam Ciceronem præcipuus : sed quia nos difficilia putamus q̄ illæ ut
facilia neglexit: ego autem credidi hæc ambigua aliquantis uideri: q̄a nihil obscura fre/
quentata fuere. Ad te igitur hoc opus mittitur in quo laborabis plurimū cui necesse est
emendare eum qui aliquid emendare præsumpsit donauit diuina pietas & qui scriptum
abste obseruare uolumus: etiam præscriptum tuum seruare possumus. Vale memor no
stri & præsidium meū.

Grætius & cū latine scribis p diphthogō scribendū: nō ut qdā putāt. p. y. Agritius
Triceni de tricenis dices. trigeni de triginta. Accersit q̄ uocat arcessit q̄ accusat.

Sicut Cicero nō capitis arcessere. Et quādo quod icrepādo uel iqrendo Interrogā
tis aduerbiū est: quod quādo simpliciter loquētis. Similiter. n. cū ostēdis en cū icrepas: ci
cero en cui tu quoq; liber liberos tute comitas: hem cū dolor irā mouerit: aut cū admira
tio cogitatioq; stuporē. Aceruus mobilis est. Acerbus imaturus: aut asper isignis. Abi/
tū sine aspiratiōe de abscesu scribis: habitū de uestitu gestuq; corporis dicimus Sicut pri
mus e multis & prior ex duobus. Ita postremus de multis & posterior de duobus: & alter

de duobus dicitur alius de multis. Ve interiectio dolentis est sine oe. Ve coniunctio disiuncti
ua. pramiū. Cū diphthōgo. Pretiū p. t. sine. ce. Veteres. n. maioris rei sermōis cū diphthō
go et quadā dignitate scribi uoluerūt: precari est autem rogare: deprecari ē pugnare et ex
cusare. Virgilius equidem merui nec deprecor. Cicero quid faciet hortēsius auaritiā ne
Crimina frugalitatis Laudibus deprecabitur. Nubo nupsit scribo scripsit. Cum uocalis
sequitur. b. esse debet consonās. p. Fides de fidelitate dicitur. fidis de corda. Disertus ora
tor est desertus derelictus. Delator qui deffert ad accusandū: dilator qui differt ad profe
rendū. Traducta est getulis: nec ducit arena nocentes: & delator habet quod dedit exili
um. Deluit pugnat deluit temperat. Liuius de morte mitrydatis quod cum disuisset. ad
uersū te aduersarius aduersus te imitator In Velus ut accutū sit. quia nomē ex sono uo
cis accipit. Deduco de amico producendo: diduco est autem distraho. Derectū inrectū
uadens. Directum in latera arreptum partem nomen est partim aduerbium Fastus de su
perbia et facit genitiuū fastuū fastus de libris: et facit fastorum. Expectatur uenturus
Spectatur qui uidetur: uel probatur: Apparet qui uidetur: ast paret qui obsequitur: non
regulæ rationē sed discernendi intellectus gratia. Hercules Achilles ueteres recto casu p
e: scribebant genitiuo per. i. Et omnia huiusmodi nomina breui syllaba
coniunctiuus modus præteriti perfecti et futuri.

Verimus coniunctiuo modo tempore præterito perfecto. fuerimus eodem modo
tempore futuro cum diceris uerbo actiuo coniunctiuo modo diceris uerbo passi
uo indicatiuo modo. Miramur opera. admiramur uirtutes Labium superius di
citur. Labrum inferius. Rostrum non est nisi quod incuruum est. Exercitus laboribus. ex
ercitatus studiis. Minores res esse aliquas aut homines dicimus. Nam minores emptum
aut existimatum aliquid recte dicimus: sicut est pluris quod maioris summa taxat. Plu
res de multitudine scribimus: plures de comparatiui gradu Cicero unus plures prædo
num duces cepit seruilis quam cæteri: positiuum habet multi superlatiuum: plurimi:
cepit de capiendo: cœpit de incipiendo scribimus. Vterque uenit utriq; ueniunt: Cicero
iubeo promi utrosq; binos ut habeam: qui delphica Comparia uasa semp sunt: unde ipse
Cicero dicebat: sciphorum paria complura. Queritur de inquirendo: queritur de ploran
do dicimus: & sic quæstus lucri & quæstus lachrymarū. Poculū uas est potio quod hau
rit. Cicero accepto poculo subito in media potione exclamauit. Demediatum Calicem
bibere non de medium dicere debemus non enim ipse uas bibis: sed quod intra uas ē: Olim
& condam & aliquando tria tempora tenent præteriti: præsentis & futuri: affatim iueni
untur exempla: præsentis demus quod difficile uidetur. Tumidus quod fluctibus olim
tundit. Quondam etiam uictis reddit imprecordia uirtus. Expergissimini aliquando &
capescite rem. p. Conscribere est multa simul scribere. Exscribere quod ab aliis scriptum sit
trāsferre trāscribere cum ius nostrum in altum transit: inscribere accusationis est uel oc
casionis: adscribere significationis est. Describere dictionis uel ordinationis describere
dictionis. Extruere est in altū struere. Instruere aciem uel actionem. Adstruere affit
mare. Construere struendo coniungere. Substruere est aliqua subterstruere superposi
ta re Memini me facere dicere debemus: non memini me fecisse. Nam memini sermo
est totus præteriti temporis qui ante factam rem in præsens reuocat. & si dixeris memi
ni me fecisse duo præterita simul iungis. Cicero memini me pamphilum. Libytani
um mihi narrare solitum. Idem infra respondi metello ut debui & memini me di
cere. Terentius ego illam uidi uirginem forma bona memini me uidere. Virgilius
cantando solitum memini me condere soles. Idem memini me aruncos ita ferre senes
& multis præterea in locis: neque inuenitur ubi ab aliis magnis auctoribus memini

ita positum sic: ut non addatur aut etiam aut aliquantus sermo qui praesens tempus re-
stituat. Nisi uno loco & quasi hoc mirabile: Namque sub cœbalia memini me turribus
altis Choritium uidisse senem: quod poeta pro necessitate metri licuit usurpare. Instat
illius rei dicere debemus non ad instar. Quæritur ab aliquantis quare. I. littera inter
liquidam posita sit. cum uelut sola syllaba haberi uideatur ac propter hoc dicta sit suæ cuius-
dam potestatis est. Alia autem liquida in ipso concursu litterarum & sermonum. Ita cõglu-
tiantur ut pene interire uideantur. Hæc ratio apud latiũ unde latinitas dicta est & orta &
maior populus & magis egregiis artibus pollens tusci fuerunt: qui de linguæ suæ. G. litte-
ram raro expriment: hæc res fecit habere liquidam. Arbor omnem lignum dicitur: ar-
bos non nisi fructifera hora dierum: ora profiniunt pignora rerum: pignora filiorum &
affectionum: columba quæ mansuetæ fieri possunt: & domibus adsuescere. Pallumbes
feræ arboribus feræ & siluis saxisque inhabitantes. robur arboris. Veniunt qui uendunt ue-
neunt: qui uenduntur. Consuescimus bona iusuescimus mala adsuescimus utraq; Cõti-
gunt bona accidunt mala: eueniunt utraq;. Fungi agere est. defugi est defficere uel pera-
gere. Adolescere augmenti est: inolescere coaugmenti est. Exolescere uanescētis est. Aue-
næ sterile germen est. Habena dicuntur retinacula iumentorum: hoc de habēdi potestate
illud de occupandi auiditate dictum. De uncem decem untias diuncem. xi. pulcritudo for-
mæ in uiris dignitas. Vnde Cicero pro celio quis non possit huic ætati atq; huic dignitati
& si sine suspiciōe: at non sine argumēto maledicere. In fœmininis aut honestas dicitur.
Vnde Ter. de horrido & sene eunuchō: illū ne inhonestū hominem ambulare? Formosi-
tas uero in luxuriosis. Ut formosū pastor Id se pronomen dignitatis: iste abiectiōnis. Do-
nū dantis est munus accipientis. Illud adando: hoc amuniendo uel amouēdo dicimus
has manus huius hominis dicimus: hanc manum multos homines cõiungere. Coargu-
ere est: Coercere & compensare. Arguere ostēdere & patefacere. Vir. degeneres animos
timor arguit unde argumenta dicuntur quæ causam causæ ostendunt: sunt sermones ut ita
dixerim comunes duos sibi contraria significantes. Vector est ille qui portat & q̄ portat
Hospes est qui recipit & qui recipitur. Sacer est uenerandus & execrandus. Vir auri sacra-
fames. Vultus est uindicatus & punitus. Gratia & bene & male rei causa nā sic dicimus
amicitiarum ut beneficii gratia. Ita ut salustius opprobrii gratia Cicero religioni & iup-
plicii gratia colendam & fruendam tradiderat. Et Ter. qui referam sacrilego illi gratiā?
Suffragia populi & quæ honorant dicuntur & quæ donatur. Cicero de præfectura urba-
na. Istum uis ullis populi suffragiis erripere nō potuit? Donamus & illud qd̄ damus &
illum cui damus: Afficimus honore afficimus iniuria. Elleuamus & quæ in altū attolli-
mus & quæ aleuiamus leuiora facimus. Subducimus: & q̄ retro subtrahimus & q̄ iprō-
ptu offerimus: bello. Catilinæ optimum quēq; in primam aciem subduxit pudet & quæ
de alterius facto & quæ de suo: in adelforum libris Eschini ubi eum pudet patris non an-
te confessum. Supremus summus & ultimus: & superiorem & inferiore significat. Altū
& quod sursum est & quod deorsum: procul & lōge & prope significat. Clipeo excussa sa-
gitta proculq; egregium cantorem. Damnatus & adictus & obligatus uel potius abso-
lutus. Virgilius quem damnat labor aut quo & cætera id est Virtus sua absoluat aut ui-
ctorem faciat. Nunquam enim Virgilius in duobus locis unam rem ponebat. Præfer-
tim cum aut interponeret coniunctionem disiunctiuam. Idem ipse alio loco damnabis
tu quoq; uotis: sicut uoti reus dixerat. Hic ita & absoluēdos dixit. Vnde & iure damnas
istius & istum esto ligatum dicit. hoc est soluendo: esto istum quod solui omnibus mo-
dis necesse est: & si res aliena ligatur. In præpositio utriq; casui seruit. Cum in loquelas
transit fit etiam communis intellectus. Nam & satis & parum factum aliquid uel non

factam dicimus. Sic ut impotēs & ifractus. Latere & abscondum esse aliquid dicimus: & late parere. Virgilius & scuta latecia cōdunt: & torua solum sub fronte latebat. Horrēdū dicimus despicabile aliquid. & admirādū. Virgilius oculos horrēda ī uirgine fixi. Aduocatur daturus patrociniū. Inuocatur prætaturus auxiliū. Euocat præbiturus obsequium. Illuuiēs sordidum est. Ingluuiēs uētris: Illud quidem alauādo hoc ab ingluuiēdo dictum. Torres lignum præuitum. Torrēs aqua prærupta decurrēs. Cōmonemus preterita admonemus presentia: monemus futura. Ne multas significatiōes habet ut ne quare doceri. Ne longa aduerbiū prohibēdi. ne breuis cōiunctio disiunctiua: ut est homines nefere ne: Ne lōga cōiunctio causalis ut ē ne tenus pluuia. & ne subeāt herbe. Temeritas sine cōsilio dicit: audacia post cōsiliū. Velocitas pedū & corporis: celeritas aīos: atq; factoris. Gaudiū animi atq; leticia ē: exultatio membrorum atq; factorum. Vlcus est quod nascitur uulnus quod ab alio ifertur. Viuum de uincturo dīr uiuētē de morituro. Nascitur quod de utero decedit: Enascitur quod de terra aut de aqua exurgit. Adducit q̄s ad rem inhonestam: pducitur ad studia deducitur ad honorē. Eluxit qui luctū deponit illaxit cum lumē apparuit. Nuntiat de lōginquo: denūtiatur de præsenti: adnūtiatur de futuro. Annūtiatur de excusando & repudiādo Cicero renūtiata est tota cōditio. Deportare deponere: ad portare est aliquid afferre. cōportare reuunum locum cōferre: exportare tollere. Tēperātia est animorum temperatio regum. Tēperies uētoris. Passim aliquid inueniri rerum de re corporali recte dicimus: affatim de re aliqua incorporali. primum enim de icessu: illud de affatu dictū. Lepus aīal est: Lepos iocūditas uoluptatis: unde & gratum aliquid lepidum dicimus. Lepos eloqui. Recipimus aliqd differēdum rogati suscipimus nostra spē: aspiciamus sursum: cōspiciamus: Palam: respiciamus: retro īspiciamus īrus. Præterea præteriti tēporis. Salustius nunq̄ hispanos præterea tale facinus facere auidiui. Tēporis futuri præterea haud suspecteris. Eo uerbū primæ psonæ: facit eo: is it. eho aduerbiū interrogantis est: Ter. eho parmeno nosti: eo etiā aduerbiū loci ut si dicis eo redactus sum: heu: iteriectio dolētis ē: eu laudātis. Ter. eu formio. heu aduerbiū uocātis. eu respōdētis. eo est iteriectio iubētis uel hortātis. Ter. eo puer curre ad bachidem. Limē adium est: limes regionū. Arundo cāna est ab arūditate dicta. hirundo auis est: q̄ tignis adhæret hirudo sāguisuga dīr: Spirare uiuētis est: expirare mori. Pertinātia male rei. perseverātia bonæ Cōseqmur studio: obseqmur officio. pseqmur iniuria: subseqmur ordinē adseqmur uoto. Nihil aduerbiū nihil nomē ē: nemo. n. momētis: nullus. nihil dīr: Genus familiæ gentē regionē recte dicimus. Latamur de nrīs: gratulamur de alienis. Hoc gratificās lætitiā Cicero dicit. Neq; istius hoīs pditi subdita lætitiā. q̄ huius hoīs amplissimi noua gratulatio diuitis eū cōmouebat. Herbulum locum dicimus ī quo herba est. & si aridus esse cōsueuerit: Herbolū q̄ herbā facile generat: etiā si ad tēpus aridus sit. Sic aq̄ti cū potione recte dicimus q̄ aquā aliunde recipit. aquosū locū quod ex se aquā fūdat. Ita & meritā potione merosum: aut uinū appellamus. Attollit aggerat scribēdū est: ī cōpositiōe. n. ad præpositio accusatiui casus corripit cū seruire loqualis icipit quādo ea muta se q̄t: itēgra at pmanet quādo semiuocalis ut adficit adripit: huius rei ratio redēda ē. Vocales oīs uocis p̄cipes sūt: & dominæ litterarū. q̄ sint uniuersa fortiora naturaliter faciūt. subiecta & adiecta sibi p̄tegūt: æqualia aut & resistētia ellidūt: Nā quomodo nō nunq̄ īter se collissa frāguntur iterdum & sinalphā faciunt: Ita consonātes sibi creditas consertuat: quas uirtutē necesse est: ut semiuocales imitata: uicinas sibi mutas tueant. Quarit ab aliquātis qd distat inter sup: & supra: & subter: & subter: super est quod eminet supra quod substratū aliquid habet. Itē subter est qd re aliqua superiore premit: & cōculcat: subrus est quod demissum altius non contingitur. Sinum dicimus exterius sumate ue recep

taculum. Gremiū uestis receptaculum iterius iacens secretum. Vir. pandentēq; sinū: & tota ueste uocantem: Ceruleū ingremiū. gremiū autē dicitur acōtrario: ab ingressu difficili. si milia procedunt: sicut adytū & penum & penetrabile eo q; adiri & penetrari raro soleant. Largitas humanitatis est largitio ambitionis. Crassari in corporeis ē & sanguineis. Graf sari autem animi: aut crudelitatis. Album natura tantum est: Candidū de studio: Nam & corpori & animo aliquotiens assignat. albos ergo capillos: Carmen candidū recte dicimus. Muliebri dicimus a muliere aliquid factum: Mulierariū per mulieres ordinatum & per uiros gestum. Iuuentus ipsa hominis ætas & iuuenta ipsa dea ut græce dicitur aut poetice: Iunonis aut uxor herculus aqua iunium mensē appellatum in libris prisorum legimus. Delictum peccatum aliquando dicimus. delectum militia: aut alicuius rei ex amnis delectationem appellamus. Nam diligi affectionis est: deligi iudicii est: Inter como datum & mutuatum nō nihil distat. Comodamus amico pro tempore equū seruū uestē hanc ipsam rem quam dedimus recepturi Mutuo damus pecuniam: triticum: uinum & his similia: quæ mutuo data recipi necesse non est: Ligat quis uinculo: legat testamento. Loqui ē hominis: obliqui ē obtrektoris: sicut obicit opponit. Adloqui suadentis est: uel hortātis: uel blandiētis. eloqui oratoris. Percussum corpore dicimus. percussum animo Cicero de signis tāquam illa face percussus esse. Effert qui portatur: & efferunt qui lau dando extollunt. Idem cicero nimium hæc illi fortasse efferunt. Discrimen ad piculū pti net & id experimentum. Indigenes hoies dicuntur: idigetes dii. Idē indigetes unde genti dii. Circūpedes sunt obsequia seruorum: ante pedes amicorum. Inscita arbor ē cui iscissæ alie num germen includit. Ad scita cui incolumi aliquid sustineat adiungit. Horatius quia populus ad scita surgit: quippe quæ uitis maritatur. Fremor ē rumor hominū fremi rus ferarum. Flauum dicimus rubeum sicut flaua ceres. furuum nigrū furuæ reginæ. p/ serpinæ: fuluum rubeum & nigrum: formū superbum. fuluū leonem: & fuluam aquilā: & fuluum aureum ut fulua pugnas nube tuentem: quæ haberet igneum de celesti & sor didum de lugubri: Aut certe de ænea iracundiam de turno Tristitiam: Fuluum certe au rū cui ad decorē splendoris sui igeniti aliquid addat. Postulat aliquid de honestate posci tur iprobo. Cicero ifrumētaria icipiūt postulare poscere minia. Aluus uiroꝝ recte dī. Vte rus mulierꝝ. Venter utroq; modo. Suplicia de tormētis dicimus & precibus diuinis.

DONATI VIRI CLARISSIMI DE OCTO PARTIBVS
ORATIONIS EDITIO SECVNDA.

Artes orationis sunt octo: Nomē. Pronomen: Verbū: Aduerbiū: Partici piū: Coniunctio. Præpositio: Interiectio. Ex his duæ sunt principales par tes orationis: Nomen & uerbū. Latini articulum nō adnumerāt: Græci i teriectionem. Multi plures: multi pauciores: partes orationis putant. Verum ex his tres sunt quæ sex casibus inflectuntur. nomen pronomen

& participium

De Nomine.

Omen est pars orationis cū casu: corporis aut rem proprie cōmuniter ue signi ficans. proprie ut Roma: tyberis cōmuniter ut urbs & flumē: Nomini accidūt sex. qualitas. cōparatio: genus: numerus: figura: casus. Nomē unius nominis appellatio multarū uocabulū ferū ē. Sed modo noīa generaliter dicimus. Qua litas noīum bipertita ē: Aut. n. ppria sunt nomina aut appellatiua: Proprioz nominum secundū latinos quattuor sūt species. prænomē: nomē: cognomē: & agnomē. ut. P. cor nelius Scipio africanus. Omnia prænoīa aut singulis litteris notantur ut. C. Cæsar. L. Ca tilina aut binis ut. Cn. Pōpeius aut ternis ut Sex Rosus. Appellatiuoꝝ nominū multæ sunt species. Alia. n. sūt corporalia ut homo: terra: Mare: Alia icorporalia ut pietas iusti

cia: dignitas. Alia sunt primæ positionis ut mons: schola. Alia deriuatiua ut montanus scholasticus. alia diminutiua ut mōticulus scholasticulus. Diminutiuoꝝ nominum tres sunt gradus quoꝝ forma quo magis minuitur crescit sæpe numerus syllabarꝝ. Sunt etiã quasi diminutiua quoꝝ origo non cernitur ut fabula: macula: tabula: uinculū. Et sūt nomina tota græce declinationis ut temesco: calipso: pan. sūt tota conuersa i latinã regulã ut polydeus: polux: odysseus: Vlysses. Sunt in græcam latinãq; formãquæ notha appellantur ut achilles, agamēnon. Sunt alia Omonima quæ una appellatione plura significat ut nepos: acies: ries. Sunt etiã alia simonina uel polionima ut terra: humus: tellus: ensis: mucro. gladius: alia patronymica ut pelides: atrides. Hæc & ab auis & a patribꝝ sepa fiunt. in his quæ græca sūt siue masculina siue fœminina fuerint græcã magis seruabimus regulam. alia horꝝ masculina aut in des exeunt ut atrides ab atreo: aut in ius ut peleus: a peleo. aut in ion ut nerion a Nereo. fœminina aut in is exeunt ut atreis: aut i as ut pelias: aut in e ut nerine. Sunt alia thetica. idest possessiua quæ in ius exeunt ut euãdrius ensis. Agamēnoniã mycenã. Et alia mediæ significatiõis & adiectiua nominibus ut magnus: fortis: dicimus. n. magnus uir: fortis exercitus Hæc etiã epitheta dicuntur. Alia qualitatis ut bonus malus. alia quantitatis ut paruus magnus. Alia gentis ut græcus hispanus. alia patriæ ut thebanus: Romanus. Alia numeri ut unus: duo. alia ordinis ut primo secundus. Sed primus de multis de duobus prior dicitur. Sicut de duobus alterꝝ dicimus Ita de multis alium. Sunt alia ad aliqd dicta ut pater: frater. Sunt alia ad aliquid quodã modo se habentia ut dexter sinister: Hæc & cõparatiuũ gradũ admittunt: nõ destrior & sinistra sed desterior & sinisterior. Sunt alia generalia ut corpus animal. Alia specialia ut lapis homo. lignũ. alia facta de uerbo ut dictor: factor: lector. Alia similia participiis: ut demēs: sapiens: potens. Alia uerbis similia ut comedo: palpo: contemplator: speculator.

De Comparatiuo.

Comparationis gradus sunt tres positiuus: Cõparatiuus. Superlatiuus. Positiuus ut fortis. Comparatiuus ut fortior. Superlatiuus ut fortissimus. Sed cõparatiuus gradus generis est semper cõmunis. cõparantur aut noia quæ aut qualitatem aut quantitatem significat. sed non omnia nomina p omnes gradus exeunt. Aliquãdo enim positiuus tantũ inuenitur ut mediocris. aliquando positiuus & cõparatiuus: ut senex senior. Iuuenis iunior p syncopã. Aliquãdo Positiuus & superlatiuus ut pius piissimus Nam pro secũdo gradu magis aduerbiũ ponit: ut magis pius. Aliquando cõparatiuus & superlatiuus ut ulterior ultimus. Aliquando superlatiuus tantũ ut nouissimus. Extra hanc formã sūt ut bonus & malus & magnus. Dicimus enĩ bonus melior optimus. malus peior pessimus. magnus maior maximus. Cõparatio nominũ proprie icomparatiuo & superlatiuo gradu e cõstituta. Nã positiuus pfectus & absolutus e Sæpe aut cõparatiuus gradus præponit superlatiuo ut stultior stultissimo: & maior maximo. Sæpe minus positiuo significat quis recipiat cõparatione ut mare p̄ticũ dulciusq; cætera: Sæpe idẽ propositiuo positus minus a positiuo significat quis recipiat cõparatione & nulli cõparat: Ut iam senior sed cruda deo uiridisq; senectus. Sūt noia significatiõe diminutiua intellectu cõparatiua: ut grãdiusculus: minusculus. mausculus. Cõparatiuo & superlatiuo tã aut minus aut minime aut magis aut maxime addici non oportet. Adiciunt aut positiuo tantũ Dicimus. n. tam bonus: tã malus: minus bonus: minus malus: minime bonus: minime malus: magis bonus: magis malus: maxime bonus: maxime malus. Cõparatiuus gradus abltõ casui adiungit utriusq; numeri. Sed tũ hoc utimur cũ aliquẽ uel alieno uel suo generi cõparamus: Ut hector fortior Diomede: uel audatior troianis fuit: Dicimus aut fortior hic quã ille. Superlatiuus aut genitiuo tantũ plurali adiungit. Sed tũc hoc utimur

cum aliquem suo generi comparamus ut hector fortissimus troianorum fuit: Plerumque superlatiuus propositiuo ponitur & nulli comparatur ut Iupiter optimus maximus: Interdum comparatiuus nominatiuo adiungitur doctior hic quam ille.

Enera nominū sūt quattuor: Masculinū Fœmininū Neutrū Cōmune. Masculinū est cui numero singulari casu nominatiuo pronomē uel articulus præponit̄ hic ut hic magister: Fœmininū est cui numero singulari casu nominatiuo pronomē uel articulus præponit̄ hæc ut hæc musa. Neutrū est cui numero singulari casu ntō pronomē uel articulus præponit̄ hoc ut hoc scamnū. Cōe ē qđ simul masculinū fœmininūq; significat: ut hic & hæc sacerdos: Sed ex his uel principalia uel sola genera duo sunt masculinū & fœmininū: Nam neutrū & cōmune de utroq; nascūt̄. Est etiā triū generū comune qđ omne dicit̄: ut hic & hæc & hoc fœlix. Est epicœnon idest promiscuū qđ sub una significatiōe marem ac fœminā cōprehēdit: ut pater & aquila: Sūt præterea alia sono masculina intellectu fœminina ut eunu: hus comœdia: horestes tragœdia: cœtaurus nauis Alia sono fœminina intellectu masculina. Ut fenestella scriptor: aquila orator. Alia sono neutra intellectu fœminina ut phronesiū glyceriū: sopheroniū quæ mulieres sūt. Alia sono fœminina intellectu neutra ut poemā schema. Alia sono masculina intellectu neutra ut pelagus uulgus. Sūt præterea nomia singulari numero alterius generis & alterius in plurali: ut balneū: tartarus: cælum: porrū: cepe: loca: fori: nauiū. Sūt item nomina icerti generis iter masculinū & fœmininū ut cortex: radix: silex: finis: stirps: pinus: pampinus: dies. Sūt icerti generis iter masculinū & neutrū: ut frenus: clipeus. uulgus: specus. Sunt nomia icerti generis iter fœmininū & neutrū ut buxus: pyrus: pinus: malus. Sed neutro genere fruētū fœminino ipsas arbores sæpe dicimus Sūt etiam genera nominū fixa. sūt mobilia. Fixa sūt quæ i alterū genus flexi nō possūt: ut pater: mater: frater: soror. Mobilia aut propria sunt & duo genera: ex se faciunt. ut caius caia: Martius martia. Aut appellatiua sunt & tria genera faciūt. ut bonus. bona. bonū. malus mala malum. Sūt item alia nec i totū fixa nec i totū mobilia. ut draco. dracœna: leo læna: gallus: gallia: rex: regina. Sūt diminutiua quæ nō seruāt genera. quæ ex nominibus primæ positiōis acceperūt ut scutū. scutella. pistrinū. pistrilla. canis. canilla. rana ranunculus statua. statunculus. Nomē i. a. uocalē desinēs nominatiuo casu numero singulari aut masculinū ē ut agrippa: aut fœmininū ut martia aut neutrū ut toreuma: sed tamē græcū ē: aut cōmune ut ad uena. Aut epicœnō: ut aquila. Nomē i. e. uocalē desinēs nominatiuo casu numero singulari aut fœmininū græcū ē ut euterpe: aut neutrū ut sedile. Nomē i. i. uocalē desinēs nominatiuo casu numero singulari aut neutri græcū est ut gūmi. synapi. Aut triū generū & aptoton ut frugi. nihili. Nomē i. o. uocalem desinēs nominatiuo casu numero singulari aut masculinū est ut Scipio. Aut fœmininū ut Iuno: aut cōe ut homo. Nomē i. u. uocalē desinēs ntō casu numero singulari tantum neutrum est ut cornu: genu: gelu: ueru. Sed hæc nomia & quæ i cōsonātes desinūt diuersas regulas & multiplices habēt. Numeri sūt duo singularis & pluralis. Singularis ut hic sapiēs. pluralis ut hi sapientes. est & dualis numerus qui singulariter enūciari nō potest ut hi ambo: & hi duo. Sūt etiam nomina numero cōmunia ut res. nubes dies. Sunt semper singularia generis masculini ut puluis sãguis: Sūt semper pluralia ut manes. qrites. Sunt semper singularia generis fœminini ut pax lux. Sūt sēp pluralia ut klnedæ: nūdina. ferix. quadriga. nuptia. scala. scopæ. Sūt semper singularia generis neutri ut pus. uirus. aurū argētū. oleū. ferrū. triticū: hæc & fere cetera quæ ad mēsuram pōdus ue referūtur. q̄quā multa cōsuetudine usurpata sūt: ut uina mella. ordea. Sūt semper pluralia eiusdē generis ut arma. menia. floralia. saturnalia. Sūt quædam positiōe singularia. intellectu pluralia ut populus. cōuētus. contio. plebs

multitudo. Sūt quædā positione pluralia itellecta singularia ut athenæ: cumæ: thebæ: mycenæ. Figure nominibus accidūt duæ: Simplex & Composita. Simplex ut doctus prudēs. Cōposita ut idoctus: imprudēs. Componūt autem nomia modis quattuor ex duobus itegris ut suburbanus: ex duobus corruptis ut efficax: municeps: ex itegro & corrupto ut ieprus. ifulsus. ex corrupto & itegro pinipotēs: nugigerulus. Componūt etiam ex pluribus ut i expugnabilis imperitus. In declinatiōe compositorū nominū animaduertere debemus quod ea q̄ ex duobus nominatiuis composita fuerit per oēs casus ex utraq; parte decliari possūt ut eques romanus. prætor urbanus. Quæ ex nominatiuo & ex quolibet alio casu composita fuerit ea parte decliari tātū qua fuerit nominatiuus casus ut præfectus equitū. Senatus cōsultū. prouidēdū est autem ne ea nomia componamus q̄ aut cōposita sūt aut componi omnino nō possūt. Casus nominū sūt sex nominatiuus: genitiuus: datiuus: accusatiuus: uocatiuus: & ablatiuus. Ex his duo recti appellāt nominatiuus: & uocatiuus. Reliqui aut obliqui: ablatiuū græci nō habēt. hūc q̄dam septimū nō nulli sextū casū appellāt. Est aut nominatiuus ut hic Cato: genitiuus huius catonis: datiuus huic catoni: accusatiuus hūc catonem: uocatiuus. o cato: ablatiuus ab hoc catone. Quidam etiā adsumūt septimū casū q̄ est ablatiuo similis: sed sine præpositiōne. ab ut sit ablatiuus casus ab oratore uenio: septimus casus oratore magistro utor.

Sūt autem formæ casuales sex: ex quibus sūt nomia. Alia monoptota: alia diptota: alia triptota: alia tetraoptota: alia pentaoptota: alia hexaptota. Sūt præterea hæc aptota quæ neque per casus: neq; per numeros declināt: ut frugī. nihili. neq; fas. nefas. nugæ. In qua forma sūt etiam nomia numerorū a quattuor usq; ad cētū. Nam ab uno usq; ad tres per omnes casus numeri declināt. Item a ducētis & deinceps præter mille. Sūt & nomina quorum nominatiuus i usu nō est: ut si quis dicat hūc laterem ab hac dictiōe. Item per ceteros casus nomia multa deficiūt ut spēte: tabo. Sūt præterea nomia quorum alia genitiuū casū trahūt ut ignarus belli: securus armorum. Alia datiuū ut inimicus malis: congruus paribus. Alia accusatiuum sed figurate ut exosus bella: præsciis futura. Alia ablatiuum ut secūdas a romulo. alter a sylla. Alia septimū casum: ut dignus munere matris uirtute. Omnia nomina ablatiuo casu numero singulari quocūq; litteris uocalibus termināt: sed ea dum taxat quæ nō sūt aptota. In illis enim regula nō tenet. Quæcūq; nomia ablatiuo casu singulari a littera fuerit terminata genitiuū pluralem i rum. syllabā mittunt datiuum & ablatiuum in is: ut ab hac musa: harum musarum: his & ab his musis. Neesse est autem contra hanc regulam ut declinentur ea nomina. in quibus genera discernēda sunt ut ab hac dea: harum dearum. his & ab his deabus: ne si diis dixerimus deos nō deas significare uideātur. Quæcūq; nomina ablatiuo as singulari. e. littera correpta fuerint terminata genitiuum pluralem in. um. syllabam mittunt: datiuum & ablatiuum in. bus. ut ab hoc pariete: horum parietum: his & his parietibus. Contra hanc regulam inuenimus ut ab hoc uase: horum uasorum his & ab his uasis. Si uero. e. producta fuerint terminata genitiuum pluralem in. rum. syllabam mittunt: datiuum & ablatiuum in bus ut ab hac re harum rerum: his & ab his rebus. Sed hæc regula propriae feminini generis putatur. Quæcūq; nomia ablatiuo casu singulari. i. littera fuerint terminata genitiuum pluralem in. ium. mittunt: datiuum & ablatiuum in bus: ut ab hac puppi: harum puppium: his & ab his puppibus. huiusmodi nomina. casum accusatiuum pluralem propter differentiam melius in. is. q̄ in. es. syllabam terminant: ut ab hac puppis nauis: clauis: quia puppim: nauim: clauim: & nō puppem: nauem clauem. Eorū autem nominum quæ genitiuo casu plurali in. ium. syllabam exire possunt trina regula est. Prima eorum est quæ nominatiuo casu singulari. n. & s. litteris terminantur: ut mons mō-

tium. Altera eorum quæ ablatiuo casu singulari, e. correpta finiuntur & sceminina sunt: ut ab hac clade harū cladium his & ab his cladibus: & ab hac cæde: harū cædium his & ab his cædibus. Tertia eorum quæ ablatiuo casu singulari, i. littera terminantur ut ab hac resti. harum restium his & ab his restibus. Sed hæc regula etiam accusatiuū singularem interdum per. im. syllabam terminat ut hanc restim: & hanc pupim. horū multa cernimus consuetudine commutata. Quæcūq; nomina ablatiuo casu singulari, o. littera fuerint terminata genitiuū pluralem in. rum. syllabam mittunt: datiuū & ablatiuum in. is. ut ab hoc docto horum doctorum: his & ab his doctis. Contra hæc regulam inuenimus. ut ab hac domo harum domoꝝ: his & ab his domibus: & ab hoc iugero horū iugerorū: his & ab his iugeribus. Sed scire debemus multa quidem ueteres aliter declinasse: ut ab hac domu: harum domuum: his & ab his domibus. & ab hoc iugere: horum iugerū his & ab his iugeribus. Verum meminerimus euphoniā in dictionibus plus interdū ualere q̄ analogiam: & regulam præceptorū. Quæcūq; nomina ablatiuo casu singulari, u. littera fuerint terminata genitiuū pluralem in um. syllabam mittunt gemina. u. littera datiuum & ablatiuum in bus ut ab hoc fluctu. horum fluctuū his & ab his fluctibus. Nam nihil necesse est retinere. u. litteram & fluctibus dicere: cū artibus necessitate dicamus: ne quis nos artes non artus significare uelle existimet: In hanc regulam non ueniunt: ut dictum est: aptora nomina: ut fas: nefas: nequam: nihili. Non ueniunt tantum pluralia ut saturnalia: uulcanalia: compitalia. Non ueniunt quæ a græcis sūpsimus: ut emblemata: epigramma. Schema: poema: stemma. Nam huius formæ nomina ueteres etiam sceminino genere declinabant: In his regulis Analogia uel ex collatione positorum nominū: uel ex diminutione cognoscit. Meminerimus hæc græca nomina ad græcam formam melius declinari: & si illa non nulli ad latinus casus conantur inflectere. Duodecim aut litteris omnia nomina latina casu nominatiuo numero singulari terminant uocalibus. quinq;: a. e. i. o. u. Semiualibus sex. l. m. n. r. s. x: Muta una. t. A. ut. tabula. e. ut sedile. i. ut frugi. o. ut ratio. u. ut genu. l. ut mel. m. ut scamnū. n. ut flumen. r. ut arbor. s. ut flos. x. ut nox. t. ut caput. quidā adiciunt. c. ut lac & allec.

De Pronomine.

Pronomen est pars orationis quæ pronomine posita tantundem pene significat personamq; interdum recipit. Pronomini accidunt sex qualitates: Genus: Numerus: Figura: Persona: & Casus. Qualitas pronominū duplex est: aut enim finita sunt pronomina: aut infinita. Finita sunt quæ recipiunt personas. ut ego tu. ille. Infinita sunt quæ non recipiunt personas: ut quis: quæ: quot. Sūt etiam pronomina minus q̄ finita ut ipse: iste. Sūt præpositiua ut quis: hic. Sunt subiectiua ut is: idem. Sunt alia gētis ut cuius: nostras: cuiatis: nostratis. Alia ordinis ut quotus: totus. Alia numeri ut quot. tot. Alia ad aliquid dicta infinita quæ nec personam nec locū nec tempus designāt ut cuius: cuius: cuiū. Alia ad aliquid dicta finita: ut meus. tuus: suus: hec etiam possessiua dicunt. Sūt item alia qualitatis: ut qualis talis: Alia quantitatis. ut quātus: tantus. Sunt alia demonstratiua: quæ rem præsentem notant: ut hic hæc hoc. alia relatiua quæ rem absentem significant. ut is: ea: id: Sūt alia magis demonstratiua. ut eccum. eccam: illum. Genera pronominibus ita: ut omnibus accidunt pene omnia: Masculinum ut qs foemininū ut quæ: Neutrū ut quod: Commune ut qualis talis. Triū generum ut ego: tu: sui. Numerus accidit pronominibus uterq;. Singularis ut iste. Pluralis ut isti. Sūt etiam numero cōmnia: ut qui: quæ. dicimus enim qui uir & qui uiri. quæ mulier & quæ mulieres. Sūt pronomina tota singularia ut meus: tuus: suus. Sūt tota pluralia: ut nostri uestri. Ex parte singularia: ut mei: tui. ex parte pluralia: ut noster uester. Figura etiam

in pronomibus duplex est. Aut enim simplicia sunt pronomina ut quis. Aut composita ut quisquis: Nam composita pronomina secundum formam nominum ex ea parte declinantur. qua pronomen fuerit casus nominatiui cuius rei exempla sunt hæc: quisquis quisnam: quispiam: aliquis: & cætera. Nam idem quod constat ex duobus corruptis: cum producitur masculinum pronomen est. cum corripitur neutrum hic correptum pronomen est: hic productum aduerbium loci. Personæ finitis pronomibus accidunt tres Prima ut ego. Secunda ut tu. Tertia ut ille. Sed prima persona & secunda generis sunt omnis & persona prima in hoc pronomine cum est numeri singularis non habet uocatiuum casum pluralis uero habet. Casus item pronominum sex sunt quemadmodum nominum. Nominatiuus ut hic: Genitiuus ut huius: Datiuus ut huic: Accusatiuus ut hunc: Vocatiuus ut o: ablatiuus ut ab hoc. Sūt pronomia: quæ non per omnes casus declinantur: ut eccum eccam ellum: cuius: cuius: cuius: cuius: nostratis. Sūt etiam alia sine nominatiuo & uocatiuo ut sui sibi se a se: hæc etiam numeri sunt communis. Sunt item sine uocatiuo ut ego: mei: uel mihi: michi: me: ame. Nullum autem pronomen recipit comparationem quamuis qualitatem aut quantitatem significet. Inter pronomina & articulos hoc interest quod pronomina ea putantur: quæ cum sola sint uicem nominis complent: ut quis: ille: iste. Articuli uero cum pronomibus. aut nominibus aut participiis adiunguntur ut hic: huius: huic: hunc. O. ab hoc. & pluraliter hi: horum: his hos: O. ab his. Hæc eadem pronomina & pro articulis & pro demonstratione ponuntur neuter: uter: unus: omnis: alter: alius: ullus: ambo: uterque. Sunt qui nomina: sunt qui pronomina existimant. Ideo quod Articulis in declinatione non indiget.

De Verbo.

Verbum est pars orationis cum tempore & persona sine casu: aut agere aliquid aut pati: aut neutrum significans. Verbo accidunt septem: Qualitas: Coniugatio: Genus: Numerus. Figura: Tempus: Persona: Qualitas Verborum in modis & formis est. Modi autem sunt: ut multi existimant: septem. Indicatiuus qui & pronuntiatiuus dicitur: ut lego. Imperatiuus ut lege. Promissiuus: ut legam. Sed nos hunc modum non accipimus. Optatiuus ut utinam legerem: Subiunctiuus ut cum legam. Infinitiuus: ut legere. Impersonalis ut legitur. Sed hunc modum quidam pro genere ac significatione uerbi accipiunt. Cuius uerba aut in tur: exeunt: aut in it: aut in: et. Sed quæ in tur: & in it: exeunt hæc ab indicatiuo oriuntur: ut lego legitur. contingo: contingit. quæ autem in. et exeunt duas formas habent. Alia enim ab indicatiuo ueniunt. ut miseror miseret. Alia a se oriuntur: ut pudet: tedet: Pœnitet: libet: quamuis ueteres dixerint pudeo: pœniteo: & tedeo: Qualitas uerborum etiam in formis est constituta quas formas alii uerborum generibus idest significationibus admiscunt.

Formæ igitur quattuor sunt: perfecta: Meditatiua: Inchoatiua: Frequentatiua. Nam & in his græca latina deficit. Perfecta. ut lego. Meditatiua: ut lecturio. Frequentatiua: ut lectio. Inchoatiua ut feruescho calefco. Sed frequentatiua uerba semper primæ coniugationis sunt. Inchoatiua non per omnia tempora declinantur: quia quæ inchoantur præteritum tempus non habent & oriuntur a neutralibus uerbis. Sunt etiam frequentatiua de nomine uenientia. ut patrizat. græcizat. Sunt quasi diminutiua quæ a perfecta forma ueniunt. ut sorbillo. sugillo. Sunt sine origine perfectæ formæ. ut pitisso uacillo. & frequentatiua sæpe in tres gradus deducunt uerbum. ut curso. curso. cursito. Sæpe in duos tantum: ut uolo uolito. Sunt uerba inchoatiuis similia. quæ inchoatiua non esse temporum consideratione dignoscimus. ut compesco. com

pesqui. Sunt item alia inchoatiua quæ a perfecta forma ueniunt: ut horreo. horresco.
Sunt quæ originem sui non habent ut consuesco: quiesco. Coniugationes uerbis acci-
dunt tres: Prima: Secunda: Tertia. Prima est quæ indicatio modo tempore præsen-
ti numero singulari secunda persona uerbo actiuo & neutrali: a productam habet ante
nouissimam litteram. passiuo communi & deponenti ante nouissimam syllabam: ut uo-
co: uocas: uocor: uocaris: & futurum tempus eiusdem modi in bo: & in bor: syllabam mittit:
ut uoco: uocabo. uocor: uocabor. Secunda est quæ indicatio modo tempore præsen-
ti numero singulari secunda persona uerbo actiuo & neutrali. e. productam habet ante
nouissimam litteram passiuo communi & deponenti ante nouissimam syllabam ut mo-
neo: moneo: moneor: monebor. Tertia est quæ indicatio modo tem-
pore præsentis numero singulari secunda persona uerbo actiuo & neutrali. i. litteram in-
terdum correptam interdum productam habet ante nouissimam litteram passiuo com-
muni & deponenti. e. correptam uel. i. productam habet ante nouissimam syllabam: ut
lego legis & legor legeris: audio audis & audior audiris: & futurum tempus eiusdem
modi in am: & in ar: syllabam mittit ut lego: legam: legor: legar: audio: audiam: audior
audiar. Est altera species tertiæ coniugationis: quæ. i. producta enuntiatur: hanc non
nulli quartam esse coniugationem putant: quod futurum tempus eiusdem modi in am:
& in ar: in bo: & in bor: syllabam mittit: ut Seruio seruis seruiam seruibo. Vincio uin-
cis uinciam uincibo. Vincior uinciris uinciar uincibor. Quod quidam refutantes ne-
gant in bo: & in bor: rite exire posse tertiæ coniugationem: nisi in eo uerbo: quod in pri-
ma persona indicatiui modi temporis præsentis numeri singularis. e. ante. o. habuerit
ut eo: queo: eam queam: ibo quibo: & passiuo queor: quear: quibor: & si qua sunt similia.

Genera uerborum: quæ ab aliis significationes dicuntur. sunt quinque. Actiua:
Passiua. Neutra. Communia. Deponentia. Actiua sunt quæ. o. littera terminantur &
Accepta. r. littera faciunt ex se passiuua: ut Lego legor. Passiua sunt quæ. r. littera termi-
nantur: & ea amissa redeunt in actiua: ut legor: lego. Neutra sunt quæ. o. littera terminantur:
& accepta. r. littera latina non sunt ut sto curro. Sunt etiam neutra quæ. i. littera ter-
minantur: ut odi: noui: cœpi: memini: Sunt item quæ in. um. syllabam desinunt: ut sum
prosum: obsum: Sunt item quæ in. t. litteram exeunt & impersonalia dicuntur: ut Pudet.
tedet: poenitet: libet: oportet. Sed hæc & similia defectiua existimanda sunt. Sunt præ-
terea neutro passiuua ut Gaudeo gauisus sum. Soleo solitus sum. Audeo ausus sum. Fio
factus sum. Fido filus sum. Deponentia sunt quæ. r. littera terminantur & ea amissa lati-
na non sunt: ut cœuitior: colluctor. Communia sunt quæ. r. littera terminantur & in du-
as formas cadunt: patientis & agentis: ut scrutor criminor. dicimus enim scrutor te &
scrutor ate. criminor te: & criminor ate. Sunt uerba extra hæc regulam. quæ inæqualia dicuntur
ut soleo. facio. fio. fido audeo gaudeo: uescor: fero: medeor: edo: pado: mado: nolo. uolo
malo: eo. Sunt quæ declinari rite non possunt ut cedo: aue: lalue: faxo: faxis: infit: inquã
quæso: aio. Sunt item monosyllaba quæ etiam extra regulam sola sunt producta: ut
sto. do. flo. no. Sunt uerba incertæ significationis: ut Tundo: labo: fabrico: punio:
munio: patior: munero: populor: assentior: adolor: luctor: arguor: Hæc enim omnia uer-
ba & in. o. um. in. r. litteras finiuntur & his uerbis tempora participiorum accidunt pene
omnia. Sunt item uerba quæ componere possumus ut pono traho repono retraho.

Sunt quæ non possunt ut aio quæso. Numeri uerbis accidunt duo: singularis & plura-
lis. Singularis ut lego. Pluralis ut legimus. Item secundum quosdam dualis ut legere.

Prima Coniugatio

Secunda

Tertia

Prima Verborum

Num. accidunt duo

Figurae Verbi,

Tempora Verbi,

Personae Verbi,

Impersonalia Datio et Ablatio seruiunt,

Verba septimi casus

Defectiua,

Figurae uerborum duae sunt: aut. n. simplicia sunt uerba ut scribo. aut composita ut describo. Coponuntur etiam uerba quattuor modis: sicut & caeterae partes orationis: ex duobus corruptis: ut officio. ex duobus integris: ut obduco: ex corrupto & integro ut aligo. ex integro & corrupto. ut defingo. Sunt uerba composita quae simplicia fieri possunt: ut repono: distraho. Sunt quae non possunt: ut suspicio compleo. Tempora uerbis accidunt tria: praesens praeteritum: & futurum. Praesens ut lego. praeteritum ut legi. futurum ut legam. Praeteriti temporis differentiae sunt tres: imperfecta: perfecta: plusquamperfecta: Imperfecta ut legebam: perfecta ut legi. plusquamperfecta ut legeram. Ergo in declinatione uerborum quinque tempora numeramus. praesens: praeteritum imperfectum praeteritum perfectum. praeteritum plusquamperfectum & futurum. Personae uerbis accidunt tres: prima: secunda: tertia. Prima est quae dicit ut lego. Secunda cui dicitur. ut legis. Tertia de qua dicitur ut legit. sed prima persona non indiget calu se admittit plerumque nomen: ut uerberor innocens. liber seruius. Secunda persona trahit calu uocatiuum ut uerberaris innocens: seruis liber. Tertia trahit nominatiuum. ut uerberat innocens: & seruit liber. Quae etiam uerba impersonalia quae in. tur. exeunt casui seruiunt datiuo & ablatiuo: ut gerit a me: a te: ab illo: dicitur mihi: tibi: illi. Quae uero in. it. exeunt: casui seruiunt datiuo: ut contigit mihi: tibi: illi. Quae uero in. et. exeunt: ea modo datiuo modo accusatiuo casui seruiunt: datiuo ut libet mihi: tibi: illi: Accusatiuo: ut decet me: te: illum. Sunt uerba praeterea quorum alia genitiui casus formula seruatur: ut inferior mei. tui. sui. Alia datiuo ut maledico tibi: suadeo illi. Alia accusatiui ut accuso illum. Inuoco illum. Alia ablatiuo ut discedo ab illo: auertor ab illo. Alia septimi casus ut fruor agro potior auro. Omnia uerba modi indicatiui temporis praesentis numeri singularis primae personae aut. e. aut. i. aut. u. ante. o. habent. Si autem uocalis ante. o. litteram non habuerit exceptis. f. & k. & q. caeteras omnes latinas consonantes recipiunt. e. ut sedeo. i. ut latino. u. ut ruo. b. ut bibo. c. ut uoco. d. ut uado. g. ut ago. h. ut traho. l. ut impello. m. ut amo. n. ut cano. p. ut scalpo. r. ut curro. s. ut lasso. t. ut peto. x. ut texo. his accidunt. i. & u. pro consonantibus ut aio: adiuuo. Nam triumpho per. p. & h. scribitur. k. o. litterae non praeponiunt. Item. q. sine. u. praefertur. o. litterae non potest. Sunt uerba defectiua alia per modos ut cedo. Alia per formas ut faceflo. Alia per coniugationes ut adsum. Alia per genera ut gaudeo: Alia per numeros ut faxo: Alia per figuras ut impleo: Alia per tempora ut fero: Alia per personas ut cedo: faceflo: adsum: soleo: faxo: impleo: fero: edo: Verba quoque impersonalia cum per omnes modos declinari possint: inueniuntur quaedam defectiua: ut liquet miseret:

De Aduerbiis.

Aduerbium est pars orationis quae adiecta uerbo significationem eius: aut complet: aut mutat: aut minuit: ut iam faciam: uel non faciam. parum faciam: Aduerbia aut a se nascuntur ut heri: hodie: nuper: aut ab aliis partibus orationis ueniunt: Veniunt autem a nomine appellatiuo ut doctus docte. A proprio ut Tullius Tulliane. A uocabulo ut hostium hostiatim. A pronomine ut meatim: tuatim. A uerbo ut cursim strictim. A nomine & uerbo: ut pedetentim. A participio ut indulgens indulgeter. A nomine ueniencia aut in a. exeunt: ut una. Aut in e productum ut docte: aut in e correpta ut rite: aut in. i. ut uesperis: aut in o productum ut fallo: aut in o correpta: ut modo aut in u ut noctu aut in l ut semel. aut in. m. ut paulatim. aut in. r. ut breuiter: aut in. s. ut funditus. Aduerbia quae in. e. exeunt produci debent: praeter illa quae aut non comparantur: ut rite. aut comparationis regulam non seruatur: ut bene male: faciunt enim bene melius optime: male pessime. aut ea quae a nomine uerboe non ueniunt: ut impune saepe. caeterum facile & difficile quae aduerbia ponunt nomina potius dicenda sunt esse pro aduerbiis posita: ut est toruum clamat. horrendum resonat. Ergo aduerbia quae in. e. productam exeunt ab eo

nomine ueniunt: quod datiuo casu singulari. o. littera terminatur: ut huic docto. docte: & huic sedulo sedule. Quæ in. r. litteram exeunt ab eo nomine ueniunt. quod datiuo casu singulari. i. littera terminatur. ut huic agili agilater. Contra hanc regulam multa læpius usurpauit auctoritas. Nam quædam ut diximus & in datiuo casu in. o permanent: & aduerbium faciunt ut falso sedulo. quædam contra faciunt: ut huic duro non dure: sed duriter. Aduerbio accidunt tria. Significatio: Comparatio. Figura. Significatio aduerbiorum in hoc scernitur quia sunt aduerbia loci ut hic ubi ibi. Temporis: ut hodie nuper Numeri ut semel bis. Negandi: ut non nihil. Affirmandi: ut etiam quidni. Demonstrandi: ut en ecce. Optandi: ut utinam. Hortandi: ut eia. Ordinis: ut deinde. Interrogandi: ut cur quare quamobrem. Similitudinis ut quali ceu. Qualitatis: ut docte pulchre. Quantitatis: ut multum parum. Dubitandi ut forsitan fortasse. Personalia: ut mecum: tecum: secum: nobiscum: uobiscum. Vocandi. ut heus. Respondendi: ut heu. Separandi: ut seorsum. Iurandi: ut ædepol castor hercle medius fidus: Eligendi: ut potius immo: Congregandi: ut simul una pariter. Prohibendi. ut ne. Euentus. ut forte fortuito. Comparandi. ut magis & tam. Sunt etiam aduerbia infinita: ut ubi quando: sunt finita ut hic modo. Aduerbia loci duas species habent: i loco & ad locum significantes: In loco ut intus foris. Ad locum: ut intro foras: Dicimus enim intus sum foris sum: itro eo foras eo. Adiciunt quidam de loco: quod sic dicitur quasi i loco ut itus exeo foris uenio. Adiciunt quidam etiam per locum ut hac illac. heus & heu iteriectiones multi non aduerbia putauerunt ideo quia non sepe subsequuntur uerbum. Comparatio accidit aduerbio quia huic quoque comparationis gradus sunt tres positiuus. comparatiuus: superlatiuus: Positiuus: ut docte. Comparatiuus ut doctius. Superlatiuus ut doctissime: & quoniam aduerbia quoque sunt quæ per omnes gradus ire non possunt Ideo his ad iungendam significationem pro comparatiuo & superlatiuo magis & maxime coniungimus. adinuendæ minus & minime: quemadmodum enim comparat. Ita & minuant aduerbia a positiuo: ut primū primule. longe longule. A comparatiuo ut melius meliuscule. longius longiuscule. A superlatiuo autem gradu uel nulla exempla uel per rata sunt. Figure aduerbiorum duæ sunt: aut enim simplicia sunt aduerbia. ut docte prudenter: aut composita ut idocete imprudenter: Componunt etiam aduerbia modis quattuor: sunt autem multæ dictiones dubie inter aduerbiū & nomē ut falso: inter aduerbiū & pronomē ut quō. Inter aduerbiū & uerbum ut pone: Inter aduerbiū & participiū ut pfecto: Inter aduerbiū et coniunctionē ut quādo: Inter aduerbiū & præpositionē: ut propter: Inter aduerbiū & iteriectionē ut heu. Hæc quedam accētū discernimus. quædam sensū. Sūt item aduerbia loci: quæ imprudētes putāt nomina in loco: ut Romæ sūt: de loco ut Roma uenio ad locum ut Romam pgo. His præpositio non anteponitur: quæ prouinciis: locis regionibus ue addicū solet ideo: quia de significatione nominis non recedunt ut de aphrica uenio. ad siliciam pergo: in intalia sum Præpositio separatim aduerbiis non applicabitur: quamuis legerimus desursum de subito derepente & exinde & abulq; & dehinc: sed hæc tanquam unam partem orationis sub uno accentu pronuntiabimus.

De participio.

Participium est pars orationis dicta eo quod partem capiat nominis partemque uerbi: recipit enim a nomine genera & casus. A uerbo tempora & significationes: ab utroque numerum & figuram. Participio accidunt sex. Genus. Casus. Tempus. Significatio: Numerus & Figura. Genera participiis accidunt quattuor. Masculinum ut lectus: Fœmininum ut lecta. Neutrum ut lectum. Commune ut legens. Nam omnia participia præsentis temporis generis sunt communis. Casus totidem sunt participiorum quot & nominum nam per omnes casus etiam participia declinantur.

Attentia aduerbii

Loco

Aduerbii gradus

*longule
Oxymule*

*Uel uel uel
Uel uel uel*

Compositi uel quattuor

Attentia participii

Genus participii ac

Casus

Tempora participiorum

Significationes

Tempora participiorum accidunt tria: presentis praeteriti & futuri: ut luctans luctatus: luctaturus. Significationes participiorum a generibus uerborum sumuntur. ueniunt enim participia a generibus uerborum sumuntur. ueniunt enim participia a uerbo actiuo duo presentis temporis: & futuri: ut legens lecturus. A passiuo duo praeteriti temporis & futuri: ut lectus & legendus. A neutro duo sicut ab actiuo presentis temporis & futuri ut stans & staturus. A deponenti tria: presentis praeteriti & futuri: ut luctans luctatus & luctaturus. A communi quattuor praesens praeteriti & duo futura: ut criminans criminatus criminaturus & criminandus. Inchoatiua participia presentis temporis sunt tantum: ut horrelces tepescens calefcens. Defectiua interdum alicuius temporis sunt ut soleo solens solitus. Interdum nullus ut ab eo quod est meminisse nullum participium reperit. Interdum a non defectiuo uerbo participia defectiua sunt: ut ab eo quod est studio studens: & futuri tempus non habet in usu. Ab impersonali uerbo participia nisi usurpata fuerunt non ueniunt. Numerus participis accidit uterque singularis & pluralis. Singularis: ut hic legens. Pluralis: hi legentes.

Figurae Compositio modis quattuor

Figura item participiorum duplex est. Aut enim simplicia sunt participia: ut scribens. Aut composita: ut describens. Compositum etiam participia modis quattuor. Sunt nomina speciem participiorum habentia: ut tunicatus: galeatus: quae quia a uerbo non ueniunt non sunt participia appellanda. Ex quibus sunt etiam illa quae cum participia uideantur: uerborum tamen significatione priuata sunt: ut pransus: cenatus: placita: nupta triumphata: regnata. Nam prandeor: cenar: placeor: nubor: triumphor: regnor: non dicitur. Sunt etiam alia participia. quae accepta praepositione & a uerbis: & a participiis recedunt ut nocens innocens. Nam noceo dicitur innocens non dicitur. Sunt ueluti participia quae a uerbo ueniunt & quae tempus non habent nomina magis quam participia iudicantur. ut furibundus: moribundus: ludibundus. Sunt multa participia eadem & nomina: ut passus uisus cultus. sapiens indulgens. quae tamen & casibus discrepant & temporibus dinoscuntur & comparata mutantur. Sunt alia participia defectiua quae per omnia tempora ire non possunt quae a uerbo ueniunt ut est ceptus urgendus. Sunt participia quae accepta comparatione fiunt nomina ut acceptus acceptior incensus incensior: aduerbia de participiis fieri posse non nulli negant: sed hos pulcherrimae lectionis reuincit auctoritas.

Admodum diuina

Admodum diuina sunt quaeque sunt

Figurae Ordo

De coniunctione.

Coniunctio est pars orationis adnectens ordinatque sententiam. Coniunctioni accidunt tria potestas figura & ordo. Potestas coniunctionum in quinque species diuiduntur. Sunt enim copulatiuae: disiunctiuae: expletivae: causales: rationales: copulatiuae haec sunt & quae: at: atque: ac: ast. Disiunctiuae sunt aut: uel: ne: nec: an: neque. Expletivae sunt quidem: eadem: saltem: uidelicet: quaque: quis: quoque: enim: aut: porro: licet tamen. Causales sunt tam: etsi: etsi: siquid quando: quando quidem: quoniam: quatenus. sin: seu. siue. neu. nam. namque. nisi. enim: & enim. ne. sed iterea. quobrem. praesertim. item. itemque. ceterum: alioquin. praeterea. Rationales: ita: itaque. enim enim uero. quia. quare. quapropter: quoniam. quandoquidem: quippe. ergo. ideo. igitur. scilicet propterea. iccirco. Figurae coniunctionum duae sunt simplex ut nam. Composita ut namque. Ordo coniunctionum in hoc est quia aut praepositivae sunt coniunctiones. ut. at. ast. aut subiunctivae. ut quae aut. aut communes ut ergo igitur. Sunt etiam dictiones quas incertum est. utrum coniunctiones an praepositiones. an aduerbia nominemus nisi sententiam considerauimus incerta sunt. quae tamen omnes sensu facile discernuntur. Nam & coniunctiones per alios coniunctionibus positae inueniuntur potestate mutata.

De praepositione

Repositio est pars orationis quae praeposita aliis partibus orationis significationem earum: aut mutat. aut complet: aut minuit. Nam aut nomini praepositur ut in ua

lidus. aut prænomini præponitur ut p me uel supponitur ut mecū: tecū: secū: nobiscum: uobiscum: aut uerbum præcedit ut perfero: aut aduerbiū: ut expresse: aut participiū ut præcedens: aut coniunctionem ut absq; aut semet ipsam ut circumcirca. Præpositiones aut casibus seruiūt: aut loquelis: aut æque casibus & loquelis: hæc aut cōiunguntur aut separantur: aut coniunguntur & separantur: Quæ loquelis seruiunt coniunguntur ut di: dis: re: se: an. con: dicimus enī diduco: distraho: recipio: secubo: amplector: congregor. Separantur ut apud penes. Coniunguntur & separantur ceteræ omnes ex quibus in. & con. præpositiones: si ita cōposite fuerint: ut eas statim. s. uel. f. litteræ cōsequantur: plerunq; producunt ut insula. infusa: consiliū: confessio: præpositioni accidit casus tātū casus nāq; in præpositionibus duo sūt accusatiuus & ablatiuus. aliæ. n. præpositiones accusatiuo casui seruiunt. aliæ ablatiuo: aliæ utriq; casui. Accusatiui casus præpositiones sunt hæ: ad: apud. ante: aduersum: cis: citer: circum: circa: contra: erga: extra: inter: intra: infra: iuxta: ob: pone: per: prope: secundum: post: trans. ultra: præter: propter: supra: circiter: usq; secus penes. Dicimus enim ad patrem: apud uillam. ante ædes. aduersum inimicos. cis renem. citra forū. circum uicinos: circa templum: contra hostem: erga propinquos: extra terminos: inter naues: intra mœnia: infra tectū: iuxta macellum: ob augurium: pone tribunal: per parietem: prope fenestram. propter disciplinam: secundum fores post tergū. trans ripam. ultra fines præter officium. supra cælū: circiter annos. usq; oceanum. secus uos penes arbitros. Ex his. ad. & apud. cū unius casus sint diuerso modo ponuntur. Dicimus enim ad amicū uado. apud amicū sum. Nam neq; apud amicū uado recte dicitur. neq; ad amicū sum. Usq; præpositio plurimis nō uidet: quia sine aliqua præpositione profertur recte nō potest: unde adiūgitur utriq; casui pro qualitate præpositionis eius cui fuerit copulata ut usq; ad & usq; ab. Ablatiui casus præpositiones sunt hæ: a: ab: abs: cū: coram: clam: de: ex: pro: præ: palam: sine: absq;: tenus. Dicimus enī a domo ab homīe. absq; quolibet. cū exercitu. coram testibus. clam custodibus: de foro e iure. ex præfectura. pro clientibus. præ timore. palā omnibus. sine labore. absq; iniuria. tenus pube. Sed hæc præpositio ppter eufoniā subicit & facit pubetenus clā præpositi casibus seruit ambobus. Vtriusq; casus præpositiones sūt hæ. In sub. super. & subter. quarum. in. & sub. tunc præpositiones accusatiui casus sunt cum aduersum. uel ante. significat: ut ibant in Eurialum & sub ipsam arcturam. pro ante. Tūc ablatiuus casus cum uim recte retinent. nec pro accusatiuis præpositionibus ponuntur. Item accusatiui casus sunt cum ad locum uel nos uel quoslibet ire: iisse: ituros esse significamus: cuius rei exempla sunt hæc. In accusatiui casus ut itur in antiquam siluam. In ablatiuus casus ut stans celsa in puppi. Sub accusatiui casus: ut posteq; sub ipsos nituntur gradibus. Sub ablatiuus casus ut arma sub aduersa posuit radiantia quercu. Super uero & subter cum accusatiuo casui naturaliter præponantur & ablatiuo tamen plerūq; iungunt: ut gemina super arborē residūt & ferre iuuat subter densa testudine casus. Quāq; multi sunt: qui non putant ambiguas esse præpositiones nisi duas. in & sub. Ceterum super & subter cū locū significant figurate ablatiuo iunguntur. extra quam formam super præpositio cū. de. significat: hoc est mentionem de aliquo fieri ablatiuus casus est tantū: ut multa super Priamo rogitans super Hectore multa hoc est de priamo & de hectore. Separatæ præpositiones accipiuntur coniunctæ uero casibus aut loquelis: uim suam sæpe commutant: & graues fiunt. Præpositiones aut uerba ipsa cum componuntur corrumpunt: ut conficio: aut ipse corrumpuntur ut affero: aut corrumpunt & corrumpuntur ut suspicio. Antiqui præpositiones etiam genitiuo casui iūgebant: ut crurum tenus. Item: post: & ante: & circū: utriq; casui iūctas inuenimus. Sed scire nos conuenit præpositiones uim suam tūc retinere

Antisatiū in p̄ces

Ablatiū in p̄ces

Notabile

Nō morē antiquorū

um præponuntur. suppositas uero & significationem suam & uim nominis & legem propriam non habere. & aduerbia faciunt si quando illas non subsequitur casus. Separate præpositiones separatim præpositionibus non coherent. Sunt qui putant accidere præpositioni & figuram & ordinem. Figuram quæ sunt præpositiones simplices ut abs. cõposite ut absque. Ordinem quæ sunt præpositiones præpositiue: ut sine. Sunt subiunctiuæ ut tenus. Sed hæc nos & similia in his adnumerauimus: quæ inæqualia nominantur.

De Interiectione.

Interiectio est pars orationis interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi affectus: ut metuentes: ut enim: at: at: Aut optantis ut. o. Aut dolentis ut heu. Aut admirantis ut pape. Aut letantis: ut euax. Sed hæc græci aduerbiis applicat. quod ideo latini non faciunt: quia huiusmodi uoces non statim sequitur uerbum. Licet autem per interiectionem et aliam partem orationis singulas plures uel supponere: ut ne fas pro nefas: Accensus interiectionibus certi esse non possunt: ut fere in aliis uocibus quas incoditas inuenimus.

DONATVS DE BARBARISMO

Barbarismus est una pars orationis uitiiosa in communi sermone. In poemate uero Metaplasmus: Item Barbarismus in nostra loquela: in peregrina barbaralexis dicitur: ut si quis dicat Mastruca Cateia. Magalia. Acinacis. Barbarismus autem fit duobus modis: scripto & pronuntiatione. His bi partibus quatuor species supponuntur: Additio Detractio Immutatio: Transmutatio: Littera. Syllaba: Temporis: Toni: Hapirationis. Per additionem littera fit. Barbarismi: ut reliquias danaum cum reliquiis punum. l. dicere debeamus. Syllaba: ut nos abuisse rati: pro abuisse. Temporis: ut italiâ fato: cum Italiâ correpta prima syllaba dicere debemus. Per detractionem littera: ut infantibus paruis pro infantibus. Syllaba: ut salmentum pro salsamentum. Temporis ut unius obnoxia correpte pro unius producte. Per immutationem littera ut oli pro illi. Syllaba: ut pnuces pro pernices. Temporis: ut feruere leucaten: cum feruere sit secunda coniugationis: & producte dici debeat. Per transmutationem littere. ut euandre pro euander. Syllaba ut displicina pro disciplina. Temporis ut si quis deos producta priori syllaba & correpta posteriori pronuntiet. Toni quoque similiter per has quatuor species commutantur: Nam & ipsa addiunt: detrahant: mutant & transmutant. Quorum exempla ultro se offerunt: si quis iurat. Totidem etiam modis per hapirationem depræheditur Barbarismus. quæ quod scripto: quidam pronuntiatione iudicant a scribendum: propter. H. scilicet: quæ alii litteram. Alii hapirationi notam deputant. Fit autem barbarismi per hyatus & collisiones. Sunt etiam male compositioes Cacofyntheton: quæ uitia nonnulli barbarismum esse putant. In quibus sunt Methacismi. Labdacismi: Ioracismi: Hyatus. Collisiones & omnia quæ plus æquo minusue sonantia ab eruditis auribus respuunt. Nos cauenda hæc omnia uicia prælocuti controversiam de nomine per tinacibus relinquamus.

Soloecismus est uitium in contextu partium orationis contra regulam artis grammaticæ factum. Inter Soloecismum & Barbarismum hoc interest: quod Soloecismus discrepantes aut in consequentes inter se dictiones habet. Barbarismus autem in singulis uerbis fit uel scriptis uel pronuntiat. Quamquam multi errant qui putant etiam in una parte orationis fieri soloecismum: si aut demonstrantes uirum hanc: aut foeminam hunc dicamus: aut interroganti quo pergamus: respondeamus Romæ. aut unum salutantes saluate dicamus: cum utique præcedens demonstratio uel interrogatio: uel saluatio uim contextus orationis obtineat. Multi etiam dubitauerunt. Quadriga. Scopa. Soloecismus an barbarismus esset: cum scilicet id genus dictionis barbarismum esset: uel ex ipsius uitii finitionis possit agnosci facile. Soloecismus fit duobus modis & per partes orationis. aut per accidentia

partium orationis: Per partes orationis fiunt cum una pars pro alia ponitur: ut Toruū quæ repente clamat pro torue: nomen pro aduerbio ponitur. Fit etiam eadem parte orationis hoc uitiū: cū ipsa pro se: non in suo loco: neq; ut conuenit ponit: ut Cui tātū de te licuit. pro in te. Et eo apud amicū: p ad amicū & Intro sū p intus. & Foris eo p foras: Per Accidētia partiū oratiōis fiūt tot modis soloecismi quod sūt accidētia partiū oratiōis Sed i his ppter cōpendiū exempli causa pauca mōstrabimus. Nā per qualitates nominū fiunt soloecismi: ut hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto. Dardanus. p dardanius propriū pro appellatiuo posuit: Per genera: ut ualidi silices: pro ualida: & amare cortices pro amari: & collus collaria caret. Per numeros: ut pars in frustra secant: pro secat. Per cōparationem: ut respondit Iuno saturnia sancta dearum: pro sanctissima. Per casus: ut urbem quam statuo uestra est: pro urbs. Per modos uerborū. ut Itis paratis arma quamprimum uiri: pro ite parate arma: Indicatiuū pro ipatiuo posuit. Per significationes uerborū ut Expoliāt eos & corpora nuda relinquūt. pro expoliāt. Per tempora: ut cecidit quæ superbū iliū & omnis humo fumat neptunia troia: pro fumauit. Per personas: ut danai q parēt atridis quāprimū arma sumite: pro q parētis. Per aduerbia: ut intus eo pro itro: & italia uenio pro de italia: & ad romā uado pro romā: cū præpositio separatim nominibus addenda sit nō aduerbio. per Præpositiones cū una pro alia ponit: ut sub Lucem ibāt p ante lucē. Aut necessario subtrahitur: ut Siluis tetyrrhene feras agitare putasti pro i siluis. p Cōiunctiones: ut subiectisq; urere flāmis p ue. Fit p ordinē cōiunctionū: ut aut fieri nō debet: cū dicēdū sit: fieri aut nō debet. Fiūt præterea Soloecismi pluribus modis: quos reprehendēdo potius q̄ imitādo possumus anotate. Soloecismus ē i prosa: In poemate Schema dicitur.

Sequitur de decem uitiis.

Vm barbarismo & soloecismo decē uitia nominantur hoc modo. Acyrologia.

Cacēphatō. pleonasmos: Perisologia. Macrologia. Tautologia. Eclipsis. Tapinosis. Cacosyntheton. Amphibologia. Acyrologia. est impropria dictiōis positio ut. Hunc ego si potui tantū superare dolorem pro timere. Cacēphaton est obscena p nunciatio: uel in composita dictione: uel in uno uerbo: ut numerum cū nauibus æquat.

Et arrige aures pamphile. Pleonasmos est adiectio supernacua ad plenam significationē: ut sic ore locuta est. Perisologia est adiectio uerborū supuacua sine ulla uereq; ut ibant qua poterāt qua nō poterant non ibant. Macrologia est lōga sentētia: res nō necessarias comprahēdēs ut legati nō impetrata pace retro unde uenerūt reuersi sunt.

Tautologia est eiusdem dictiōis repetitio uitiosa: ut egomet ipse uenio: Eclipsis est defectus quidam necessariæ dictionis quam desyderat præcisa sentētia: ut Hæc secū deest loquebatur. Tapinosis est humilitas magnæ rei: nō id agēte sentētia: quod demōstrat ut penitusq; cauernas igētes: uterūq; armato milite cōplēt. i. multæ legiōes armatorū militū iplerūt multas cauernas. Et dulychias uexasse rates: Et pelidæ stomachū cedere nesciū.

Cacosyntheton ē uitiosa dictionū cōpositio: ut Versaq; iuuenū terga fatigamus hasta

Amphibologia ē ābiguitas dictiōis: quæ fit p actiuū: ut si quis dicat audio secutor ē retuariū occidisse. Aut p uerbū. ut criminat Cato. Vadat Tullius: nec addat quē uel aquo Aut per participiū: ut Video statuam auream hastam tenētem. Fit etiā per omonyma: ut si quis dicat aciem nec addat oculorum: aut exercitus: aut fieri. Fit præterea pluribus modis: quos recensere omnes ne nimis longum esset non oportet.

Ethaplasmus ē transformatio quædam recti solitique sermonis i alterā speciem metri ornatus necessitatise causa. Huius sunt species quatuordecim: Prosthesis. Epēthesis. Paragoge. Apheresis. Syncopa. Apocopa. Ectasis. Systole. Diærelis. Synerelis. Synalcepha: Ecthlipsis. Antithesis. Metathesis: Prosthesis est appositio

Epenthesis
Paragoge

Apheresis
Syncope

Ectasis
Systole

Diæresis
Syneresis
Synalepha

Ecthlipsis
Antithesis
Metathesis

Schemata

Zeugma

Hypozeuxis
Syllepsis

Anadiplosis

Anaphora

Epanalepsis

Epizeuxis

Paronomasia

Schelissonomaton

Paromœon

quædam ad principium dictionis litterarum: uel syllabarum: ut gnata pro nate retulit pro tulit
 Epêthesis est positio quædam ad mediam dictionem litterarum: uel syllabarum: ut reliquias pro reliquas: Induperator pro imperator. Hanc autem alii epenthesim: alii: parenthesim uocant.
 Paragoge est appositio quædam ad finem dictionis litterarum uel syllabarum: ut magis pro mage: & potestur pro potest. Hanc alii Paralepsim: alii Proleplim. i. præsumptionem uocant
 Apheresis est ablatio de principio dictionis litterarum uel syllabarum contraria prothesis: ut mitte pro dimitte & temno pro cõtenuo. Syncope est ablatio de media dictione litterarum uel syllabarum contraria epêthesis: ut audacter pro audaciter: & cõmouit pro commouerat: Apocopa est ablatio de fine dictionis litterarum uel syllabarum contraria paragoge: ut achilli pro achillis: & possis pro positus: & potes pro potestis: & mutu pro mutuo. Ectasis est extensio syllabarum cõtra naturam uerbi: ut Italiã fato profugus: cū italiã prima syllaba correpta dicere debeamus. Systole est correctio syllabarum contra naturam uerbi facta cõtraria ectasi ut aquosus orion: pro orion producte. Diæresis est diuisio unius syllabæ in duas. ut olli respondit rex albai longai pro albæ longæ: & aulai in medio libabant pocula bacchi pro aulai & diues pictai uestis & auri pro pictæ. Syneresis est cõglutinatio duarum syllabarum in unam contraria dyæresi: ut phaeton pro phaeton: & aripedẽ pro aeripedem. Synalepha est per interreptionem cõcurrentium inter se uocalium lubrica quædam lenisque collisio: ut Atque ea diuersa penitus dũ parte gerunt: Hanc a quibusdã Sinæresis uel collisio nuncupatur: Ecthlipsis est cõsonantium cum uocalibus aspere concurrentibus difficilis ac dura collisio: ut Littora multum ille & terris iactatus & alto. Antithesis est litterarum pro littera positio: ut olli subridens pro illi. Metathesis est transformatio litterarum in alio loco: nulla tamen littera ex ea dictione sublata: ut euandre pro euander: & Tymbre pro tymbre. Schemata lexeos & dianceas sunt quædam figuræ uerborum & sententiarum Sed schemata dianceas ad oratores pertinent. Ad gramaticos uero lexeos. Quæ cū multa sint ex omnibus: fere necessaria sũt sexdecim scilicet. Prolepsis. Zeugma. Hypozeuxis. Sylepsis. Anadiplosis. Anaphora. Epanalepsis. Epithetõ. Paronomasia. Schelissonomaton. Paromœon. Omœoteleuton Polyphton. Hirmos. Polysynthetõ. Dialyton. Prolepsis est præsumptio rerum ordine secutarum: ut interea reges ingenti mole latinus procedunt castris. Turnus deinde æneas. Zeugma est unius uerbi conclusio diuersis clausulis apte coniuncta: ut Troiugena iterpres diuum: qui numina phœbi: qui tripodas clari lauros qui sydera sentis. Hypozeuxis est figura superiori contraria: ubi diuersa uerba singularis clausulis redduntur ut regem adiit: regi memorat nomẽque genusque: Sylepsis est diuersarum clausularum per unum uerbum cõglutinata cõceptio: ut Hic illius arma: hic currus fuit Hoc schema late patet: Et fieri solet nõ solũ per partes orationis: sed per accidẽtia partium orationis. Itẽ syllepsis est in dissimilibus clausulis: quãdo dictio singularis uerbo plurali adiungitur: ut sunt nobis mirtia poma: castanearum molles & pressi copia lactis. Anadiplosis est geminatio dictionis: quæ ex ultimo loco præcedẽtis uersus: & principio sequẽtis iterat: ut sequitur pulcherrimus astur. Astur equo fidens. Anaphora est relatio eiusdem uerbi per principium plurimorum uersuum: ut Nate mea uires: mea magna potẽtia solas. Nate patris sumi: quæ tela typhœa temnis. Epanalepsis est uerbi in principio positi uersus in eiusdem fine repetitio. ut Muta super priamo rogitas: super hectore multa. Ante etiam sceptrum dictæi regis & ante Epizeuxis est eiusdem uerbi in eodem uersu sine aliqua dilatioe geminatio: ut meme adsum qui feci in me cõuertite ferrum. Paronomasia est ueluti quædam denominatio uel quotiens aliud nomẽ efficit de alio ut nãceptio est amentium aut amantium. Schelissonomaton est multitudine nominum coniectorum eodem habitu copulandi: ut marsa manus: peligna cohors: festia uirum uis. Paromœon est quãdo ab eiusdem litteris diuersa nomina sumunt: ut Tite tute tati

tibi tantum tyrane tulisti. Omoeoreleuton est cum simili modo dictiones p'urimæ fini-
untur: ut eos reduci: quam relinqui: deuehi: quã deferi malui. Omceoptoton est cum
in consimiles casus exeunt diuersa uerba: ut incoerentes flentes: lachrymantes: comitantes
Polyptronon est multitudo casuum uarietate distincta: ut littora littoribus cõtraria flucti-
bus undas. Imprecor arma armis pugnent ipsique nepotes. Hirmos est series oratio/
nis cõtinua tenorem suum usque ad ultimũ seruã: ut Principio cælum ac terras: cãposq;
liquentes. Polysynteton ẽ dictio multis nexa cõiunctionibus: ut Athamasque: thoas/
que pelidesque neptolẽus: primusque machaon. Dyaliton siue Asyntheton ẽ figura
cõtraria superiori carẽs cõiunctiõibus: ut Ite: ferte citi flãmas: date tella: ipellite remos.

Ropus est dictio trãslata a propria significatiõẽ ad ñ propriam similitudinem or-
natus necessitue causa. Sũt autem duodecim. Metaphora. Catachresis. Meta-
leptis. Metonymia. Antonomasia. Epiteton. Synecdoche. Omatopoeia. Peri-
phrasis. Hypbaton. Hiperbole Allegoria. Metaphora est res uerborũq; trãslatio. Hęc
fit quattuor modis. Ab animali ad aile. Ab ñ animali ad ñ animale. Ab inanimati ad aiale.
Ab animali ad animale: ut Tiphim aurigam celeres fecere carinã. Nam auriga & gu-
bernator nauis animam habent. Ab ñ animali ad ñ animale: ut Pelagus tenuere rates. Nã
rates animam nõ habent: neque pelagus. Ab ñ animali ad aiale: ut atlãtis cinctum
assidue cui nubibus atris piniferum caput & uero pulsatur & imbri. Nam mons animã
non habet: cui mēbra hominis attribuũtur: Ab animali ad ñ animale: ut si tantum pecto-
re robur cõcipis. Nam robur animam nõ habet cũ. Turus cui hęc dicũt animam ha-
bet. Scire debemus alias metaphoras esse reciprocas: Alias autẽ esse partis unius. Reci-
procas: ut altum mare. & profundũ cælum. Possumus enim conuerrere altũ cælum: pro-
fundum mare. Herba florẽt. Iuuenes pubent. Possumus enim cõuerrere. Herba pubẽt
Iuuenes florẽt. Alias partis unius: ut segetes fluctuant uites germinant: Catachresis
ẽ usurpatio nominis alieni: ut Patricidam dicimus qui occidit fratrem. Et piscinam quã
piscines non habet. Hęc enim ubi extrinsecus sumerent suum uocabulum non haberent.

Metaleptis est dictio pergens gradatim ad id quod ostendit: ut spelũcis abdidit atris
hoc metuẽs. Et post aliquot mea regna uidẽs mirabor aristas. Metonymia est dictio
quãdam ueluti trãsnominatio. Huius autem multæ sunt species. Aut per id quod con-
tinetur ostẽdit: ut Nunc pateras libate Ioui. Aut cõtra: Crateres magnos statuũt & uina
coronãt. Aut pro iuẽtore quod inuẽtum est: ut sine cerere & baccho friget uenus: Aut cõ-
tra: ut Vinumque præcamur. Nam hic deus adest præsens. Hęc exẽpli causa posita ad
discipulis sunt Reliqua demonstrabit lectio.

Antonomasia est significatio uice
nominis posita: quã fit tribus modis: Ab animo. a Corpore. Extrinsecus. Ab animo:
ut magnanimus anchisiades. A corpore: uel ipse arduus polyphemus. Extrinsecus:
ut in scelix puer atque impar congressus achilli. Epitheton est suppositio dictionis
cum proprio nomine. Nam Antonomasia uicem nominis substinet: Epithe-
ton nunquã est sine proprio nomine: ut dira celãno & diua camilla. Fit etiam tribus mo-
dis: ab animo: a corpore: extrinsecus. His duobus tropis uel uituperamus: uel ostẽdimus:
uel laudamus. Synecdoche est significatio pleni intellectus capax: cũ plus minusue pro-
nunciat. Aut enim a parte totũ ostendit: ut pupesq; tuã pubesq; tuorũ. Aut cõtra partẽ a
toto: ut ipsius ante oculos ingens a uertice põtus In puppim ferit. Et alibi: fõtemq; ignẽ/
que ferebãt. Meminisse autem debemus quando fit a parte totum faciẽdum esse ab ñsi-
gniori parte. Onomatopoeia est nomen desono factum: ut Clamorq; uig: clangorq;
tubarum: tinnitus æris Atq; leuem stipulam crepirãtibus urere flammis. Periphra-
sis est circumlocutio quãdam quã fit aut ornãdã rei causa: quã pulchra est. Aut uituperãdã

Omoeoreleuto

Omceoptoton

Hirmos

Polysynteton

Dyaliton

Tropus

Metaphora

Tyrus

Catachresis

Metaleptis

Metonymia

Antonomasia

Epitheton

Synecdoche

Onomatopoeia

**Periphra-
sis**

Hyperbatō

Anastrophe

Temesis

Synchesis

Hyperbole

Allegoria

Antoma

Antiphrasis

Aenigma

Caricetismos

Paronomā

Sarcasmos

Asteismos

Homoeſis

Hicon

Parabola

Paradigma

quæ turpis est: ut iam prima nouo spargebat lumine terras. Tithoni croceum linquens aurora cubile. Et hoc faciūt: nimio ne luxu optulior ūsu. Sit genitali aruo & sulcos obli/ met inertes. Hyperbatō est trāscensio quādam uerborum ordinem perturbās: Cuius species sūt quinque: Hysterologia siue hystero proteron. anastrophe. Parēthesis. Synthe/ sis. Temesis. Hysterologia siue hysteron proterō. est sentētiæ cum uerbis ordo mutatus ut. Et cererem torrere parāt flāmis: & frangere saxo. Anastrophæ est uerborum tātū ordo præposterus: ut italiā contra pro cōtra italiā Parēthesis est iterposita formatio diuersæ sentētiæ: ut æneas (neq; enim patrius cōsistere mētem Passus amor) rapidum ad naues præmittit achatem. Temesis est unius compositi uel simplicis sectio: una dicti/ one uel pluribus inteiectis ut septem subiecta trioni. Et saxo cere comminuit brū. Et ma/ sili portant iuuenes ad littora tanas: pro cerebrum & massilitanas. Synchesis est hyp/ baton obscurum: & ex omni parte cōfusus: ut tris notus abreptas ī saxa latētia torquet Saxa uocāt Itali: mediisq; in fluctibus aras. Est autem hic ordo. Tris naues abreptas no/ tus torquet in saxa: quāsa in mediis fluctibus latentia: Itali uocāt aras. Hyperbole est dictio fidem excedens augēdi minuēdiue causa. Augēdi ut niue cādidior. Minuēdi: ut tardior testudine. Allegoria est tropus quo aliud significatur aliud dicitur: ut Et iam tempus equum sumātia soluere colla: hoc est carmē finire. Huiusmodi species multæ sūt ex quibus septem eminet Hironia. Antiphrasis. Aenigma. Charietismos. Paronomia. Sarcasmos. Astismos. Hironia est tropus qui per contrariū conatur ostendere quod dicit. ut egregiā uero laudē & spolia ampla refertis tuq; puerq; tuus. Hæc ubi grauitas p/ nuntiātis adiuuerit: cōfiteri uidebit: quod negare itendit. Antiphrasis est unius uer/ bi hironia: ut bellum: quod minime bellum est: Et lucū quod minime lucet. Aenigma est obscura sentētia per obscuram similitudinē rez: ut mater me genuit: eadē mox gigni/ tur ex me significat enim aquā ī niuē cōuertit: & ex eadē rursus effluere. Caricetismos est quo dura dictu gratius proferūt: ut iterrogātibus nobis. Nū quis nos quæsierit: respōsū detur bona fortuna: ex inde itelligitur neminem nos quæsisse. Paronomia est accōmo/ datū rebus tēporibusq; puerbiū: ut aduersus stimulū calces: & lupus est in fabula. Sar/ casmos est plena odio atq; hostilis derisio: ut en agros & quam bello troiane petisti hespe/ riā metire iacēs. Astismos est tropus multiplex numerosq; uirtutis. Nā asteismos est quicquid rustica simplicitate caret: & faceta satis urbanitate exponit: ut q; bauiū nō odit amet tua carmina mei: atq; idē iungat uulpes: & mulgeat hircos. Homoeſis est mi/ nus notæ rei p similitudinē eius quæ magis nota est demōstratio. Huius aut tres sūt spe/ cies. Hicon: Parabola: Paradigma. Hicon est psonæ iter se uel eorū quæ personis acci/ dūt cōparatio: ut hos humerosq; deo similis. Parabola uero est rerum genere dissimiliū cōparatio: ut Qualis mugitus fugit cū lautius aram. Taurus: & icertā excussit ceruice se/ curim. Paradigma est exēpli hortātis uel deterētis enarratio. Hortātis: ut Antenor po/ tuit mediis elapsus achiuis Iliricos penetrare sinus: atq;. Deterētis: ut At nō sic phrygius penetrat lacedemona pastor Ledæaq; helenā troianas uexit ad urbes.

FINIS.

Barbariem quicunq; cupis uitare loquēdo.
Donati hoc lecto codice doctus eris.